

บทที่ 2

วินัยและการรักษาวินัย

ความหมายของวินัย

การมีวินัยเป็นความคาดหวังของสังคมที่จะให้บุคคลประพฤติปฏิบัติตนในสิ่งที่ถูกที่ควร อันจะส่งผลให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองแก่ตนเองและสังคม ได้แก่ การประกอบสัมมาอาชีพ ด้วยความขยันหมั่นเพียร มีความรับผิดชอบ ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ และแบบธรรมเนียม ของสังคม

คำว่า “วินัย” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 หมายถึง ระเบียบ แบบแผนและข้อบังคับ, ข้อปฏิบัติ

“วินัย” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Discipline หมายถึง เครื่องควบคุมพฤติกรรมของคน

ในทางการบริหารนั้น “วินัย” มีความหมายไปในหลายลักษณะ เช่น ลักษณะที่เป็นการควบคุมตนเอง (Self Control) โดยมุ่งพิจารณาวินัยในแง่การพัฒนาตนเอง เพื่อปรับตัวให้สอดคล้องกับความจำเป็นและความต้องการ ซึ่งเรียกว่า อัตวินัย (Self Discipline)

วินัยข้าราชการอาจแยกพิจารณาได้เป็น 2 ความหมาย คือ

1. หมายถึง ระเบียบ กฎเกณฑ์ แบบแผนความประพฤติที่ทางราชการกำหนดให้ข้าราชการยึดถือและปฏิบัติ

2. หมายถึง ลักษณะเชิงพฤติกรรมที่ข้าราชการแสดงออกมาในทางที่ถูกที่ควร เป็นการควบคุมตนเองให้แสดงพฤติกรรมที่ถูกระเบียบ หลักเกณฑ์ หรือแบบแผนที่ทางราชการกำหนดไว้

ดังนั้น วินัยจึงหมายถึง กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ หรือแบบแผนความประพฤติที่ควบคุมพฤติกรรมของคนในองค์กรให้เป็นไปในแนวทางที่พึงประสงค์

ความสำคัญของวินัยที่มีต่อการศึกษา¹⁷

เป้าหมายที่แท้จริงในการส่งเสริมให้ครูมีวินัยนั้นมีใช้อยู่ที่ครู แต่อยู่ที่ตัวนักเรียน กล่าวคือ ถ้าครูมีวินัยความมีวินัยของครูจะส่งผลไปถึงนักเรียนด้วย เช่น ครูจะตั้งใจอบรมสั่งสอนนักเรียนอย่างเต็มกำลังความสามารถ จะประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน จะชักนำให้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางจิตวิทยาถือว่าวัยเด็กเป็นวัยที่สามารถจดจำและเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ที่ใกล้ชิด และผู้ที่ตนเคารพนับถือ หากเด็กที่ได้ครูมีระเบียบวินัยเด็กก็จะลอกเลียนพฤติกรรมที่ดีของครู ซึ่งอาจจะทำให้เป็นเด็กที่มีระเบียบวินัยเช่นเดียวกับครูด้วย ซึ่งนั่นย่อมหมายถึงความสำเร็จในการจัดการศึกษาของชาติ แต่หากไม่สามารถส่งเสริมให้ครูเป็นผู้มีวินัยได้แล้ว การจัดการศึกษาจะบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ย่อมเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยาก

จุดมุ่งหมายของวินัย

องค์กรทุกองค์กรไม่ว่าในภาครัฐหรือภาคเอกชน ย่อมมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ ความสำเร็จหรือการบรรลุเป้าหมายขององค์กร ปัญหาว่าจะทำอย่างไรจึงจะทำให้คนในองค์กรปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรตามเป้าหมายที่วางไว้

การจัดการเกี่ยวกับบุคคลเป็นสิ่งที่สำคัญมาก เพราะคนเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนางานพัฒนาองค์กร ตลอดจนจนถึงการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง องค์กรทุกองค์กรล้วนแต่มุ่งแสวงหามาตรการในการนำทรัพยากรบุคคลมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเสริมสร้างประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร อาจกล่าวได้ว่า ความสำเร็จและความเจริญก้าวหน้าขององค์กรมีผลมาจากการมีทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีคุณค่าและมีวินัยเสมอ

¹⁷ สำนักงาน ก.ค. กระทรวงศึกษาธิการ. รายงานการศึกษาแนวทางการพัฒนาครูตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, 2544 : 59

การรักษาวินัย

การรักษาวินัย หมายถึง การที่ข้าราชการปฏิบัติตามข้อกำหนดทางวินัย ตามที่กฎหมายบัญญัติอย่างเคร่งครัด ระมัดระวัง ดูแล ป้องกัน ไม่ฝ่าฝืนหรือหลีกเลี่ยง หากพบว่ามีกรกระทำผิด ผู้บังคับบัญชาต้องดำเนินการทางวินัยทันที เพื่อมิให้เป็นเยี่ยงอย่างแก่ผู้อื่น การรักษาวินัยที่ดีนั้น นอกจากเกิดจากตัวข้าราชการเองที่จะต้องเรียนรู้ สำนึก และตระหนักในหน้าที่แล้ว ผู้บังคับบัญชาก็จะต้องทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี ดูแล ส่งเสริม และพัฒนาให้ข้าราชการมีวินัยด้วย

บทบาทของผู้บังคับบัญชาเกี่ยวกับการรักษาวินัย

- (1) เสริมสร้างและพัฒนาผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาให้มีวินัย
- (2) ป้องกันมิให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชากระทำผิดวินัย
- (3) ดำเนินการทางวินัยผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาซึ่งมีกรณีอันมีมูลที่ควรกล่าวหาว่ากระทำผิด

วินัย

วัตถุประสงค์ของการรักษาวินัย

- (1) เพื่อส่งเสริมคุณภาพและประสิทธิภาพของข้าราชการ และรักษาประโยชน์ของราชการ
- (2) และมีจุดมุ่งหมายเพื่อธำรงไว้ซึ่งศักดิ์ศรีของข้าราชการด้วย

ลักษณะของวินัย

วินัย มีลักษณะเป็นข้อบัญญัติ เพื่อควบคุมและส่งเสริมให้ข้าราชการอยู่ในกรอบแห่งความประพฤติอันดีงาม ระเบียบวินัยโดยทั่วไปมิได้เพื่อให้บุคคลในสังคมปฏิบัติร่วมกันในทิศทางและแนวทางเดียวกัน เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบ สันติ เคารพในสิทธิและหน้าที่ของกันและกัน

วินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา หมายถึง ข้อบัญญัติที่กำหนดเป็นข้อห้ามและข้อปฏิบัติตามหมวด 6 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

พ.ศ. 2547 มาตรา 82 – มาตรา 97

ลักษณะความผิดทางวินัยของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ได้กำหนดความผิดทางวินัยของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมไว้ค่อนข้างเข้มงวดและเคร่งครัดกว่าข้าราชการประเภทอื่น อาทิ การกำหนดให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าบทบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ไม่เฉพาะแก่ผู้เรียนเท่านั้น แต่ยังจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ชุมชนและสังคมอีกด้วย ทั้งนี้ ก็เพื่อให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาประพฤติปฏิบัติตนเหมาะสมกับการเป็นผู้ประกอบวิชาชีพชั้นสูง ซึ่งตามกฎหมายว่าด้วยสภาครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนดให้วิชาชีพทางการศึกษาเป็นวิชาชีพควบคุม¹⁸ และสอดคล้องกับคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้ารับราชการเป็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 รวมถึงเพื่อให้ได้รับการยอมรับนับถือจากบุคคลทั่วไปด้วย

ด้วยเหตุนี้ จึงอาจกล่าวได้ว่า การกำหนดความผิดทางวินัยของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ไว้อย่างเข้มงวดและเคร่งครัด โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมนั้น ก็เพื่อให้สอดคล้องกับการจัดระบบครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และเพื่อยกระดับมาตรฐานวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง และเป็นที่เชื่อมั่นศรัทธาของสังคมตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

¹⁸ มาตรา 43 พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546

ข้อกำหนดเรื่องวินัย

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 หมวด 6 บัญญัติให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องรักษาวินัยตามที่บัญญัติเป็นข้อห้ามและข้อปฏิบัติตามมาตรา 82 ถึงมาตรา 97 ซึ่งอาจแยกได้ดังนี้

1. วินัยต่อประเทศชาติ ได้แก่ สนับสนุนและวางรากฐานการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
2. วินัยต่อตำแหน่งหน้าที่ ได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว
3. วินัยต่อผู้บังคับบัญชา ได้แก่ การปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาที่สั่งในหน้าที่ โดยชอบด้วยกฎหมาย
4. วินัยต่อผู้เรียน ได้แก่ การอุทิศเวลา ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ช่วยเหลือเกื้อกูล เคารพสิทธิ ไม่ข่มเหง ไม่ล่วงละเมิดทางเพศต่อผู้เรียน
5. วินัยต่อประชาชน ได้แก่ ให้การต้อนรับอำนวยความสะดวก ให้ความเป็นธรรม ไม่ก่อกวนก่อกอง คุกคาม เหยียดหยามประชาชน
6. วินัยต่อผู้ร่วมงาน ได้แก่ การรักษาความสามัคคี สุภาพเรียบร้อย ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
7. วินัยต่อตนเอง ได้แก่ ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี รักษาชื่อเสียง ไม่กระทำการใด ๆ ให้เสื่อมเสียชื่อเสียง

บทบัญญัติว่าด้วยวินัยและการรักษาวินัย

บทบัญญัติว่าด้วยวินัยและการรักษาวินัย ตามหมวด 6 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 มาตรา 82 ถึงมาตรา 97 มีดังนี้

มาตรา 82 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องรักษาวินัยที่บัญญัติเป็นข้อห้าม และข้อปฏิบัติไว้ในหมวดนี้โดยเคร่งครัดอยู่เสมอ

จุดมุ่งหมายของมาตรานี้ ถือเป็นหน้าที่ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคน ที่จะต้องรักษาวินัยโดยไม่ฝ่าฝืนข้อห้ามและต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดของวินัยโดยเคร่งครัดอยู่เสมอ

มีข้อที่น่าสังเกตว่าจากบทบัญญัติดังกล่าว ความผิดที่ได้กระทำก่อนมีสถานภาพเป็น ข้าราชการหรือก่อนบรรจุแต่งตั้งเป็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ไม่อาจนำมา ลงโทษทางวินัยได้ (สำนักงาน ก.พ. ที่ นร 1011/ล 471 ลงวันที่ 21 สิงหาคม 2549)

มาตรา 83 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องสนับสนุนการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ด้วยความบริสุทธิ์ใจ และมีหน้าที่วางรากฐานให้เกิดระบอบการปกครองเช่นว่านั้น

จุดมุ่งหมายของมาตรานี้ ไม่ต้องการให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีพฤติกรรม ที่ไม่เหมาะสมต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

การกระทำที่เป็นการสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยด้วยความบริสุทธิ์ใจนั้น อาจแสดงออกมา ได้ทั้งทางกายและทางวาจา การกระทำที่เป็นการไม่สนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตย ดังกล่าว เป็นความผิดวินัยที่ไม่ร้ายแรง เว้นแต่การกระทำนั้นจะเป็นการกระทำความผิดอาญา จนได้รับโทษจำคุก หรือเป็นการกระทำที่ถือได้ว่าเป็นผู้ประพฤตชั่วอย่างร้ายแรง หรือเป็นการ ปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยจงใจไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบหรือมติคณะรัฐมนตรี จนเป็นเหตุ ให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง จึงจะเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

องค์ประกอบความผิด ตามมาตรา 83

1. กระทำการใด ๆ อันเป็นการไม่สนับสนุนการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
2. ไม่วางรากฐานให้เกิดระบอบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ตัวอย่างพฤติการณ์ความผิด

มีการกระทำในลักษณะที่เป็นการคัดค้านต่อต้าน หรือเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งอาจแสดงออกโดย

- ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งต่าง ๆ ที่พึงกระทำในการปกครองระบอบประชาธิปไตย รวมทั้งยุยงส่งเสริมไม่ให้ผู้อื่นไปใช้สิทธิดังกล่าวด้วย (ภาคทัณฑ์)
- พุดชกจูงให้ผู้อื่นฝ่าฝืนในการปกครองระบอบอื่น (ตัดเงินเดือน 5% เป็นเวลา 1 เดือน)

มาตรา 84 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เสมอภาคและเที่ยงธรรม มีความวิริยะ อุตสาหะ ขยันหมั่นเพียร ดูแลเอาใจใส่รักษาประโยชน์ของทางราชการ และต้องปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพอย่างเคร่งครัด

ห้ามมิให้อาศัยหรือยอมให้ผู้อื่นอาศัยอำนาจและหน้าที่ราชการของตน ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม หาประโยชน์ให้แก่ตนเองหรือผู้อื่น

การปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยมิชอบ เพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับประโยชน์ที่มิควรได้ เป็นการทุจริตต่อหน้าที่ราชการ เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

จุดมุ่งหมายของมาตรานี้ ต้องการให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความซื่อสัตย์สุจริต รักษาประโยชน์ของทางราชการ ไม่ใช่ตำแหน่งหน้าที่ราชการ

แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ และเนื่องจากข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ซึ่งเป็นวิชาชีพควบคุมต้องปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพด้วย

องค์ประกอบความผิด ตามมาตรา 84 วรรคหนึ่ง

1. มีหน้าที่ราชการ
2. ปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ซื่อสัตย์สุจริต เสมอภาคและเที่ยงธรรม หรือไม่มีความวิริยะอุตสาหะ และขยันหมั่นเพียร หรือไม่ดูแลเอาใจใส่รักษาประโยชน์ของทางราชการ หรือ
3. ไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพอย่างเคร่งครัด

คำว่า “หน้าที่ราชการ” หมายความว่ารวมถึง การไปปฏิบัติหน้าที่อื่นที่ไม่ใช่ราชการโดยตรง ด้วย เช่น การปฏิบัติหน้าที่อื่นในรัฐวิสาหกิจ หรือองค์การของรัฐ เป็นต้น โดยให้ถือว่าการปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับแต่งตั้งหรือตามที่ได้รับมอบหมายนั้นเป็นการปฏิบัติหน้าที่ราชการ ถ้าข้าราชการผู้นั้นกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามวินัยข้าราชการ ให้ถือว่าเป็นการกระทำผิดวินัยในหน้าที่ราชการ¹⁹

แต่ในกรณีที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ผู้จัดการสหกรณ์โรงเรียน หรือทำหน้าที่รับ – ส่งเงินให้กับสหกรณ์ออมทรัพย์ ไม่ถือว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่ราชการ²⁰

การปฏิบัติหน้าที่ราชการนั้น ข้าราชการผู้มีหน้าที่จะปฏิบัติหน้าที่อยู่ในสถานที่ราชการหรือนอกสถานที่ราชการก็ได้ ถ้าไม่มีกฎหมายบังคับไว้โดยเฉพาะว่าต้องปฏิบัติในสถานที่ราชการ และการปฏิบัติหน้าที่ราชการนั้นไม่จำเป็นจะต้องปฏิบัติในวันและเวลาทำงานตามปกติเสมอไป อาจปฏิบัติในวันหยุดราชการหรือนอกเวลาที่กำหนดให้ปฏิบัติราชการตามปกติก็ได้

การพิจารณาว่าข้าราชการผู้ใดมีหน้าที่ราชการ ในเรื่องใดหรือไม่ นั้น มีแนวทางพิจารณาบางประการ ดังนี้

¹⁹ พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดทางวินัยของข้าราชการซึ่งไปปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยงานที่มีส่วนราชการ พ.ศ. 2534

²⁰ มติ อ.ก.ค.วิสามัญเกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบข้าราชการครู ในคราวประชุมครั้งที่ 2/2526 เมื่อวันที่ 27 มกราคม 2526

1. พิจารณาจากกฎหมาย มาตรฐานทั่วไป หรือระเบียบ ที่กำหนดหน้าที่ไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

2. พิจารณาจากมาตรฐานกำหนดตำแหน่ง ในมาตรฐานทั่วไปเกี่ยวกับการกำหนดตำแหน่งได้แสดงหน้าที่และความรับผิดชอบของตำแหน่งต่าง ๆ ไว้ เมื่อใครดำรงตำแหน่งใด ก็ย่อมมีหน้าที่ตามที่กำหนดไว้

3. พิจารณาจากคำสั่ง หรือการมอบหมายของผู้บังคับบัญชา แม้จะไม่มีกฎหมายหรือมาตรฐานกำหนดตำแหน่งกำหนดให้เป็นหน้าที่ไว้ แต่ถ้าผู้บังคับบัญชาสั่งให้ผู้ใดทำหน้าที่ใด หรือมอบหมายหน้าที่ใดให้ผู้ใดปฏิบัติภายในขอบเขตอำนาจของผู้บังคับบัญชา ก็ย่อมเป็นหน้าที่ราชการของผู้ที่ได้รับคำสั่งหรือรับมอบหมายที่จะต้องรับผิดชอบตามนั้น การมอบหมายอาจทำเป็นลายลักษณ์อักษร หรือมอบหมายด้วยวาจา หรือมอบหมายโดยพฤตินัยอย่างอื่นก็ได้

4. พิจารณาจากพฤตินัย โดยพิจารณาจากการที่ข้าราชการสมัครใจเข้าผูกพันตนเอง ยอมรับว่าเป็นหน้าที่ราชการที่ตนต้องรับผิดชอบ

คำว่า “ซื่อสัตย์” หมายความว่า ปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา ไม่คดโกง ไม่หลอกลวง

คำว่า “สุจริต” หมายความว่า ปฏิบัติด้วยความมุ่งหมายในทางที่ดีที่ชอบตามทำนองคลองธรรม

คำว่า “เที่ยงธรรม” หมายความว่า ปฏิบัติโดยไม่ลำเอียง

ส่วนการปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพ นั้น เนื่องจากกฎหมายปฏิรูปการศึกษาได้กำหนดให้ครูหรือผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาเป็นวิชาชีพชั้นสูง จึงมุ่งหมายให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ต้องปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ ที่คุรุสภากำหนดไว้เป็นข้อบังคับด้วย

ตัวอย่างพฤติการณ์ความผิด

- ข้าราชการครูทำเฉลยข้อสอบให้นักศึกษาบางกลุ่มไปติวก่อนสอบด้วยความหวังใยนักศึกษาเกรงว่าจะทำข้อสอบไม่ได้ อันเป็นการช่วยเหลือให้นักศึกษาให้ได้คะแนนตามเกณฑ์

การวัดผล โดยไม่ปรากฏว่ามีการเรียกร้องค่าตอบแทนจากนักศึกษาแต่อย่างใด เป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ซื่อสัตย์สุจริตและเที่ยงธรรม (ภาคทัณฑ์)

- ส่งผลการสอบแก้ตัวของนักเรียนล่าช้า ทำให้โรงเรียนไม่สามารถแจ้งผลการเรียนตามกำหนด (ตัดเงินเดือน 5% เป็นเวลา 1 เดือน)

- ปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ดูแลเอาใจใส่งาน ไม่ตรวจสอบเอกสารให้รอบคอบทำให้เกิดความเสียหายแก่ราชการ หรือเกิดการทุจริต (ลดขั้นเงินเดือน 1 ขั้น)

4. ฝ่าฝืนข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ (ภาคทัณฑ์)

ตามมาตรา 84 วรรคสอง การพิจารณาว่าผู้ใดกระทำผิดวินัยตามวรรคนี้หรือไม่ จะต้องพิจารณาในเบื้องต้นว่า ผู้นั้นมีอำนาจหน้าที่ราชการในเรื่องนั้นหรือไม่ หากได้ความว่าผู้นั้นมีอำนาจหน้าที่ราชการในเรื่องนั้น จึงจะพิจารณาต่อไปว่า ผู้นั้นได้อาศัยอำนาจหน้าที่นั้น หรือยอมให้ผู้อื่นอาศัยอำนาจหน้าที่นั้นหาประโยชน์ให้แก่ตนเองหรือผู้อื่นหรือไม่ และการอาศัยอำนาจหน้าที่ราชการนั้น ไม่จำเป็นจะต้องทำโดยตรง เพียงแต่ยอมให้ผู้อื่นทำหรือแม้แต่โดยทางอ้อมก็เข้าข่ายเป็นความผิด ตามมาตรา 84 วรรคสอง แล้ว

องค์ประกอบความผิด ตามมาตรา 84 วรรคสอง

1. มีอำนาจหน้าที่ราชการ
2. อาศัยหรือยอมให้ผู้อื่นอาศัยอำนาจหน้าที่ราชการของตน
3. หาประโยชน์ให้แก่ตนเองหรือผู้อื่น

ตัวอย่างพฤติการณ์ความผิด

- รับเงินหรือสิ่งของจากผู้มาติดต่อราชการ เพื่ออำนวยความสะดวกเป็นกรณีพิเศษ (ภาคทัณฑ์)

- นำทรัพย์สินของทางราชการไปใช้ส่วนตัว (ตัดเงินเดือน 5% เป็นเวลา 1 เดือน)

- รับเงินส่วนลดจากร้านค้าโดยไม่ส่งคืนคลัง (ภาคทัณฑ์)

ตามมาตรา 84 วรรคสาม เป็นการกำหนดลักษณะความผิดวินัยที่ร้ายแรงอย่างหนึ่ง ในกรณีทุจริตต่อหน้าที่ราชการ โดยให้นิยามหรือความหมายของการทุจริตต่อหน้าที่ราชการ ไว้ด้วยการกระทำอย่างไร จึงจะเข้าลักษณะเป็นการทุจริตต่อหน้าที่ราชการ ซึ่งเป็นความผิด วินัยอย่างร้ายแรง

การกระทำที่จะเป็นการกระทำผิดวินัยกรณีทุจริตต่อหน้าที่ราชการ ตามวรรคสามนี้ จะเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนวรรคหนึ่ง หรือวรรคสองมาแล้ว แต่การกระทำผิดตามวรรคหนึ่งหรือ วรรคสองนั้นเป็นความผิดวินัยที่ไม่ร้ายแรง กรณีจะเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรงก็ต่อเมื่อ เข้าเกณฑ์ตามมาตรา 84 นี้ด้วย และการที่จะพิจารณาว่าการกระทำผิดวินัยเช่นใดจะเป็นการ กระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงกรณีทุจริตต่อหน้าที่ราชการหรือไม่นั้น ต้องเข้าองค์ประกอบดังนี้

องค์ประกอบความผิด ตามมาตรา 84 วรรคสาม

1. ต้องมีหน้าที่ราชการที่จะต้องปฏิบัติ
2. ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ
3. เพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้ประโยชน์ที่มิควรได้
4. โดยมีเจตนาทุจริต

ผู้กระทำความผิดจะต้องมีการกระทำครบทั้ง 4 องค์ประกอบ จึงจะเป็นการกระทำผิดวินัย กรณีทุจริตต่อหน้าที่ราชการ โดยอาจแยกอธิบายได้ ดังนี้

1. ต้องมีหน้าที่ราชการที่จะต้องปฏิบัติ

อย่างไรเป็นหน้าที่ราชการ และอย่างไรถือว่ามีหน้าที่ราชการ ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

2. ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยมิชอบ

คำว่า “ปฏิบัติหน้าที่ราชการ” หมายความว่า ได้มีการปฏิบัติหน้าที่ราชการไปแล้วหรือ ได้มีการกระทำการตามหน้าที่ไปแล้ว

ส่วนคำว่า “ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ราชการ” หมายความว่า มีหน้าที่ราชการที่จะต้อง ปฏิบัติ แต่ไม่ปฏิบัติหรือละเว้นไม่กระทำการตามหน้าที่

การที่ไม่ปฏิบัติหรือละเว้นไม่กระทำการตามหน้าที่ จะเป็นความผิดกรณีทุจริตต่อหน้าที่ ราชการก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยเป็นการจงใจที่จะไม่ปฏิบัติการตามหน้าที่ โดยปราศจากอำนาจที่จะอ้างได้ตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับ และจะต้องเป็นการปฏิบัติหรือละเว้นไม่ปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบด้วย

คำว่า “มิชอบ” หมายความว่า ไม่เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบของทางราชการ คำสั่งของผู้บังคับบัญชา มติคณะรัฐมนตรี แบบธรรมเนียมของทางราชการ หรือทำนองคลองธรรม ซึ่งแยกพิจารณาได้ ดังนี้

1) มิชอบด้วยกฎหมาย ระเบียบของทางราชการ คำสั่งของผู้บังคับบัญชา หรือมติคณะรัฐมนตรี

หมายถึง ปฏิบัติโดยไม่เป็นไปตามกฎหมาย หรือระเบียบของทางราชการ หรือคำสั่งของผู้บังคับบัญชา หรือมติคณะรัฐมนตรี หรือไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามที่กฎหมาย หรือระเบียบของทางราชการ หรือคำสั่งของผู้บังคับบัญชา หรือมติคณะรัฐมนตรีกำหนดไว้ เช่น ผู้อำนวยการโรงเรียนได้ประมูลหรือซื้อวัสดุสำนักงานจากร้านค้าของพวกพ่อของตนด้วยเจตนาที่จะให้ตนและพวกพ้องของตนได้ประโยชน์เป็นพิเศษ โดยหลบเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ ดังนี้ เป็นการปฏิบัติหน้าที่ราชการ โดยมิชอบด้วยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 เพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้ประโยชน์ที่สมควรได้

2) มิชอบด้วยแบบธรรมเนียมของทางราชการ

หมายถึง ปฏิบัติโดยไม่เป็นไปตามแบบธรรมเนียมของทางราชการ หรือไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามแบบธรรมเนียมของทางราชการ เช่น เจ้าหน้าที่พัสดุเสนอเรื่องอนุมัติซื้อวัสดุอุปกรณ์การศึกษาต่อผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่ออนุมัติโดยไม่ผ่านรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตามสายงาน โดยมีเจตนาที่จะให้ตนเองหรือห้างร้านที่จำหน่ายวัสดุอุปกรณ์การศึกษาได้ประโยชน์เป็นพิเศษ เพราะถ้าเสนอผ่านรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะไม่ได้รับอนุมัติ เนื่องจากรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารู้ดีว่าวัสดุ

ขึ้นไหนมีคุณภาพหรือไม่มีคุณภาพ มีราคาแพงหรือไม่แพง ดังนี้ เป็นการปฏิบัติหน้าที่ราชการ โดยมีขอบเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้ประโยชน์ที่สมควรได้

3) มีขอบด้วยทำนองคลองธรรม

หมายถึง กระทำในทางที่ไม่ถูกไม่ควร หรือไม่กระทำในทางที่ถูกที่ควร เช่น ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าหน้าที่การเงิน มีหน้าที่วางฎีกาเบิกเงินค่าซื้อวัสดุสำนักงานให้แก่ร้านค้าผู้ขายหลายราย ได้ทำเรื่องวางฎีกาเบิกเงินให้รายที่ให้ค่าตอบแทนเป็นส่วนตัวก่อนรายที่ไม่ได้ให้ค่าตอบแทน รายใดที่ให้ค่าตอบแทนเป็นส่วนตัวก็ทำให้เร็ว ส่วนรายใดที่ไม่ให้ค่าตอบแทนเป็นส่วนตัวก็ทำให้ช้า โดยมีเจตนาหวังเหนี่ยวเรื่องไว้ ดังนี้ เป็นการปฏิบัติหน้าที่ราชการ โดยมีขอบเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้ประโยชน์ที่สมควรได้

ส่วนการปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยถูกต้องตามกฎหมาย และตามทำนองคลองธรรม ทุกประการแล้ว ต่อมาภายหลังได้รับประโยชน์ส่วนตัว เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่นั้นในลักษณะ “ของขวัญ” หรือที่เรียกกันว่า “กินตามน้ำ” ไม่เข้าลักษณะเป็นการปฏิบัติหน้าที่ราชการ โดยมีขอบ จึงไม่เป็นการผิดกรณีทุจริตต่อหน้าที่ราชการตามมาตรา 84 วรรคสาม แต่อาจเป็นความผิดกรณีอื่น เช่น ประพฤติชั่ว ได้

3. มีเจตนาพิเศษเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้ประโยชน์ที่สมควรได้

การปฏิบัติหน้าที่ราชการหรือการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ราชการ โดยมีขอบที่จะเป็นการทุจริตต่อหน้าที่ราชการได้นั้น ต้องเป็นการกระทำเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้ประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใดด้วย

คำว่า “ผู้อื่น” หมายถึง ใครก็ได้ที่จะได้รับประโยชน์จากการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ โดยมีขอบของข้าราชการผู้นั้น

คำว่า “ประโยชน์” หมายถึง สิ่งที่ได้รับอันเป็นคุณแก่ผู้รับ ซึ่งอาจเป็นทรัพย์สินหรือประโยชน์อย่างอื่นที่มีใช้ทรัพย์สิน เช่น การได้รับบริการ ความสะดวกสบายหรือสิทธิพิเศษต่าง ๆ เป็นต้น

คำว่า “สมควรได้” หมายถึง ไม่มีสิทธิโดยชอบธรรมที่จะได้รับประโยชน์ใด ๆ ตอบแทนจากการปฏิบัติหน้าที่นั้น ในกรณีที่มีกฎหมาย มาตรฐานทั่วไป กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งใดกำหนดให้ข้าราชการได้รับประโยชน์ตอบแทนจากการปฏิบัติหน้าที่นั้นก็เป็ประโยชน์อันควรได้โดยชอบธรรม หรือโดยชอบด้วยเหตุผล แต่ต้องมีใช้เรียกร้องเอาเกินกว่าที่ควรจะได้ ถ้าเป็นการเรียกร้องเอาเกินกว่าที่จะพึงได้แล้ว ก็เป็นการได้รับประโยชน์ที่สมควรได้ด้วยเช่นเดียวกัน

4. โดยมีเจตนาทุจริต

การที่จะพิจารณาว่าการกระทำใดเป็นการทุจริตต่อหน้าที่ราชการหรือไม่นั้น จะต้องพิจารณาลึกลงไปถึงเจตนาของผู้กระทำด้วยว่า มีเจตนาทุจริต หรือมีเจตนาอื่น ซึ่งหมายถึงจิตอันชั่วร้ายคิดเป็นโจรในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ราชการ โดยมุ่งที่จะให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับผลประโยชน์ที่สมควรได้ โดยเรื่องนี้ มีหนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ นร 0611/ว 2 ลงวันที่ 30 มกราคม 2528 แจงแนวทางปฏิบัติในการพิจารณาความผิดกรณีทุจริตต่อหน้าที่ราชการให้ส่วนราชการต่าง ๆ ทราบและถือเป็นหลักปฏิบัติว่า การพิจารณาความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ราชการ ซึ่งผู้กระทำผิดจะถูกลงโทษสถานหนักถึงขั้นไล่ออกหรือปลดออกจากราชการนั้นจะต้องมีพยานหลักฐานชัดเจนพอสมควรว่าผู้กระทำผิดมีเจตนาทุจริตต่อหน้าที่ราชการด้วย

รวมความแล้ว โดยปกติข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาพึงปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เทียงธรรม ไม่พึงแสวงหาประโยชน์ที่สมควรได้ หากผู้ใดปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ราชการในเรื่องใดโดยมิชอบ เพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับประโยชน์ที่สมควรได้ และเข้าองค์ประกอบทั้ง 4 ประการดังกล่าวแล้ว กรณีเป็นการกระทำการทุจริตต่อหน้าที่ราชการอันเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง ทั้งนี้ ในการพิจารณาความผิดในกรณีเช่นนี้จะต้องพิจารณาโดยรอบคอบให้ได้ความหรือปรากฏหลักฐานแจ้งชัดจริง ๆ เพราะความผิดกรณีทุจริตต่อหน้าที่ราชการเป็นความผิดที่ร้ายแรงมาก ซึ่งทางราชการไม่พึงประสงค์ที่จะให้บุคคล

ผู้ประพฤติเช่นนี้อยู่ในราชการ หากลงโทษผู้ใดในความผิดกรณีทุจริตต่อหน้าที่ราชการไปแล้ว จะทำให้ผู้นั้นหมดโอกาสที่จะกลับเข้ารับราชการอีก เพราะถือว่าเป็นผู้ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 30 (7) กรณีเป็นผู้บกพร่องในศีลธรรมอันดีสำหรับการเป็นผู้ประกอบวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษาคด้วย

ความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ราชการเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง ควรลงโทษไล่ออกจากราชการ การนำเงินที่ทุจริตไปแล้วมาคืนหรือมีเหตุอันควรปรานีอื่นใดไม่เป็นเหตุลดหย่อนโทษลงเป็นปลดออกจากราชการ ตามมติคณะรัฐมนตรี ตามหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร 0205/ว 234 ลงวันที่ 24 ธันวาคม 2536

ความผิดกรณีใช้สิทธิขอเบิกเงินจากทางราชการเป็นเท็จ โดยเจตนาทุจริต นื้อโกงเงินของทางราชการอย่างแน่ชัด เช่น การทุจริตเบิกเงินค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าพาหนะเดินทาง และเงินอื่นในทำนองเดียวกันอันเป็นเท็จ เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรงฐานประพฤติชั่ว ตามหนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ นร 0709.2/ว 8 ลงวันที่ 26 กรกฎาคม 2536ไม่เป็นความผิดตามมาตรานี้ เนื่องจากไม่มีหน้าที่เกี่ยวกับการเบิกจ่ายเงิน

กรณีทุจริตในการสอบให้ลงโทษสถานหนัก มติคณะรัฐมนตรี ตามหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร 0401/ว 50 ลงวันที่ 12 เมษายน 2511 จะเข้ากรณีทุจริตตามมาตรานี้หรือไม่ ต้องดูว่าผู้กระทำความผิดมีหน้าที่ราชการหรือไม่ หากเป็นผู้เข้าสอบกระทำการทุจริตในการสอบเป็นความผิดวินัยร้ายแรง ฐานประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง

ตัวอย่างพฤติการณ์ความผิด

- นำเงินราชการที่ตนมีหน้าที่รับผิดชอบไปใช้เป็นประโยชน์ส่วนตัว (ไล่ออก)
- เปิดเผยข้อสอบของตนหรือที่อยู่ในความรับผิดชอบของตนให้ผู้เข้าสอบหรือบุคคลอื่นทราบโดยได้รับค่าตอบแทนหรือประโยชน์อื่นใด (ไล่ออก)
- เบิก-ถอนเงินของโรงเรียนแล้วไม่นำเงินไปใช้จ่ายตามวัตถุประสงค์ของทางราชการ และไม่สามารถชี้แจงแสดงพยานหลักฐานการใช้จ่ายเงินที่เบิก-ถอนไปได้ (ไล่ออก)

มาตรา 85 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องปฏิบัติหน้าที่ราชการให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบแบบแผนของทางราชการและหน่วยงานการศึกษา มติคณะรัฐมนตรีหรือนโยบายของรัฐบาล โดยถือประโยชน์สูงสุดของผู้เรียน และไม่ให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการ

การปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยจงใจไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบแบบแผนของทางราชการและหน่วยงานการศึกษา มติคณะรัฐมนตรีหรือนโยบายของรัฐบาล ประมาทเลินเล่อหรือขาดการเอาใจใส่ระมัดระวังรักษาประโยชน์ของทางราชการ อันเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

จุดมุ่งหมายของมาตรานี้ เพื่อให้ข้าราชการตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ราชการให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบแบบแผนของทางราชการและหน่วยงานการศึกษา มติคณะรัฐมนตรีหรือนโยบายของรัฐ โดยถือประโยชน์สูงสุดของผู้เรียน เป็นวิธีการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดผลดีหรือความก้าวหน้าแก่ราชการ ระมัดระวังรักษาประโยชน์ของทางราชการ และดูแลไม่ให้เกิดความเสียหายซึ่งหมายความรวมถึงการปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยตรง และการปฏิบัติหน้าที่ราชการทั่วไปหรือการปฏิบัติหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดให้ข้าราชการต้องปฏิบัติด้วย

องค์ประกอบความผิด ตามมาตรา 85 วรรคหนึ่ง

1. มีหน้าที่ราชการ
2. ไม่ปฏิบัติหน้าที่ราชการให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบแบบแผนของทางราชการและหน่วยงานการศึกษา มติคณะรัฐมนตรี หรือนโยบายของรัฐบาล โดยถือประโยชน์สูงสุดของผู้เรียน

3. เกิดความเสียหายแก่ราชการ

คำว่า “หน้าที่ราชการ” นอกจากความหมายเช่นเดียวกับ มาตรา 84 คือ หน้าที่ราชการตามตำแหน่งและหน้าที่ราชการที่ได้รับมอบหมายแล้ว ยังหมายถึงหน้าที่ราชการทั่วไปที่กฎหมายกำหนดให้ข้าราชการทุกคนต้องปฏิบัติ เช่น ข้าราชการมีสิทธิขอลา กิจ ลาป่วย หรือลาพักผ่อนได้

ตามระเบียบการลา ในขณะที่เดียวกันก็มีหน้าที่ต้องยื่นใบลาตามระเบียบของทางราชการด้วยการยื่นใบลาเป็นหน้าที่ราชการประการหนึ่งซึ่งข้าราชการจะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบแบบแผนที่ทางราชการกำหนด การหยุดราชการเพราะป่วย แต่ไม่ส่งใบลาตามระเบียบการลา ถือเป็นความผิดตามมาตรา²¹

คำว่า “นโยบายของรัฐบาล” หมายถึง

1. นโยบายที่รัฐบาลแถลงต่อรัฐสภา
2. นโยบายที่ได้กำหนดหรือสั่งการเป็นการเฉพาะเรื่อง
3. นโยบายพิเศษหรือนโยบายเฉพาะกิจที่รัฐบาลมอบหมายเป็นกรณีพิเศษ

นโยบายของรัฐบาลในลักษณะดังกล่าว ข้าราชการจะต้องทราบและตอบสนองเพื่อนำนโยบายบรรลุผลตามวัตถุประสงค์

ตัวอย่างพฤติการณ์ความผิด

- อนุมัติให้จ่ายเงินทั้งที่ยังไม่มีการตรวจรับพัสดุจากกรมการตรวจรับ โดยไม่ปรากฏว่ามีกรทุจริต (ลดชั้นเงินเดือน 1 ชั้น)
- เบิกจ่ายเงินไม่เป็นไปตามระเบียบของทางราชการ (ตัดเงินเดือน 5% เป็นเวลา 2 เดือน)
- ออกใบเสร็จรับเงินค่าสมัคร ค่าลงทะเบียนจากนักเรียนโดยไม่มีสำเนาใบเสร็จ ทำให้เข้าใจผิดว่าต้นข้าวใบเสร็จรับเงินสูญหาย ทำให้ไม่มีหลักฐานเพื่อบันทึกงบบัญชีรับเงินประจำวัน (ภาคทัณฑ์)
- จัดเก็บเอกสารการเงิน - บัญชี หลักฐานการจ่ายเงินไม่ถูกต้องตามระบบบัญชีของทางราชการ ทำให้ไม่สามารถตรวจสอบได้ (ตัดเงินเดือน 5% เป็นเวลา 2 เดือน)
- ไม่ปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของทางราชการเกี่ยวกับเรื่องการเงิน การบัญชี การพัสดุ การจัดซื้อจัดจ้าง (ตัดเงินเดือน 5% เป็นเวลา 1 เดือน)

²¹ มติ อ.ก.ค.ศ.วิสามัญเกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ในคราวประชุมครั้งที่ 4/2553 เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2553

- ไม่มาปฏิบัติราชการ แต่มาลงเวลาช้อนหลัง (ตัดเงินเดือน 5% เป็นเวลา 1 เดือน)
- ไม่มาปฏิบัติราชการเพราะป่วย แต่ไม่ส่งใบลาตามระเบียบ (ภาคทัณฑ์)

มาตรา 85 วรรคสอง การจงใจไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย การประมาทเลินเล่อ ไม่เอาใจใส่ ระมัดระวัง รักษาประโยชน์ของทางราชการเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง แยกองค์ประกอบได้ ดังนี้

องค์ประกอบความผิด ตามมาตรา 85 วรรคสอง

1. มีหน้าที่ราชการ
2. จงใจไม่ปฏิบัติหน้าที่ราชการตามกฎหมาย ระเบียบแบบแผนของทางราชการ และหน่วยงานการศึกษา มติคณะรัฐมนตรีหรือนโยบายของรัฐบาล
3. ประมาทเลินเล่อ หรือขาดการเอาใจใส่ ระมัดระวังรักษาประโยชน์ของทางราชการ
4. เป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง

ความในวรรคสอง การกระทำอย่างไรจึงจะเรียกว่าเป็นการ **“จงใจ”**

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายคำว่า **“จงใจ”** ว่าตั้งใจหมายใจ เจตนา

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 บัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิด จำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคสอง บัญญัติว่า “กระทำโดยเจตนา ได้แก่ กระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำ และในขณะที่เดียวกันผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือย่อมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น”

แต่คำว่า **“จงใจ”** ตามความในวรรคสองนี้ มีความหมายกว้างกว่าที่กล่าวมาแล้ว กล่าวคือ แม้การไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบของทางราชการ มติคณะรัฐมนตรี และนโยบายรัฐบาลนั้น

จะไม่ได้มุ่งหมายที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ราชการ หรือไม่อาจถึงเห็นผลของการกระทำนั้นว่าจะเสียหายแก่ราชการ ได้ก็ตาม ถ้าการกระทำโดยรู้สำนึกในการกระทำนั้น ได้ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแล้ว ก็เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรงตามมาตรา

การกระทำอย่างไรจึงจะถือว่าเป็นการประมาทเลินเล่อ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของคำว่า “ประมาท” และ “เลินเล่อ” ไว้ดังนี้

“ประมาท” หมายความว่า ขาดความรอบคอบ ขาดความระมัดระวัง

“เลินเล่อ” หมายความว่า ขาดความระวัง หรือไม่รอบคอบในสิ่งที่ควรกระทำ

ดังนั้น คำว่า “ประมาทเลินเล่อ” จึงหมายความว่า ขาดความระมัดระวัง ไม่รอบคอบในสิ่งที่ควรกระทำ

การประมาทเลินเล่อซึ่งเป็นความผิดทางวินัยจะต้องเป็นการประมาทเลินเล่อในหน้าที่ราชการ การประมาทเลินเล่อมิได้ทั้ง “กระทำ” และ “ละเว้นการกระทำ” เช่น ควบคุมห้องสอบไม่ดี ผลออกจนมีผู้เข้าสอบคัดลอกคำตอบซึ่งกันและกัน เป็นการ “กระทำ” โดยประมาทเลินเล่อหรือเป็นเจ้าหน้าที่การเงินลืมนำเงินสดเข้าเก็บรักษาในตู้নিরภัย เป็นเหตุให้เงินจำนวนนั้นสูญหาย เป็นการ “ละเว้นการกระทำ” ด้วยความประมาทเลินเล่อ เป็นต้น

สำหรับความเสียหายที่เกิดแก่ราชการกรณีจะร้ายแรงเพียงใดนั้น ต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงเป็นเรื่อง ๆ ไป ซึ่งความเสียหายที่ทางราชการได้รับอาจเป็นความเสียหายที่สามารถคำนวณเป็นราคา หรือเป็นความเสียหายที่เกิดกับภาพพจน์ชื่อเสียงของทางราชการก็ได้

กรณีตัวอย่างแนวคำพิพากษาศาลปกครอง

(1) กรณีข้าราชการครูซึ่งได้รับแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการดำเนินการสอบแข่งขันเพื่อบรรจุและแต่งตั้งบุคคลเข้ารับราชการเป็นข้าราชการครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ได้รับแจ้งจากคณะกรรมการตรวจกระดาษคำตอบว่ามีการแก้ไขกระดาษคำตอบของผู้เข้าสอบบางราย แต่กลับเพิกเฉยไม่ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ เป็นเหตุให้ทางราชการ

ต้องยกเลิกประกาศผลการสอบและแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจทานกระดาษคำตอบใหม่ (คำพิพากษาศาลปกครองกลาง ที่ 225/2547)

(2) เป็นกรณีที่ศาลเห็นว่าไม่เป็นประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ได้แก่ กรณีหัวหน้างานการเงิน วิทยาลัยอาชีวศึกษา เช่น เซ็ค โดยไม่กรอกจำนวนเงินและไม่ขีดคร่อมเซ็ค เป็นเหตุให้เจ้าหน้าที่แอบกรอกจำนวนเงินแล้วเบิกเงินไปใช้เป็นประโยชน์ส่วนตัว โทษปลดออก ศาลเห็นว่าความเสียหายมิได้เกิดจากผู้ฟ้องคดีโดยตรง แต่เกิดจากระบบที่หละหลวม ขาดการตรวจสอบ ประกอบกับผู้ฟ้องคดีนำตำรวจเข้าจับกุมเจ้าหน้าที่ซึ่งยักยอกเงินไป ทำให้ทางราชการเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้กระทำผิดได้ แม้การกระทำของผู้ฟ้องคดีจะเป็นการประมาทเลินเล่อในหน้าที่ราชการ อันเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการก็ตาม แต่กรณียังรับฟังไม่ได้ว่าการกระทำของผู้ฟ้องคดีเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง (คำพิพากษาศาลปกครองระยอง ที่ 19/2551)

ตัวอย่างพฤติการณ์ความผิด

- นำเงินราชการที่ตนมีหน้าที่รับผิดชอบไปฝากให้ผู้อื่นนำเข้าธนาคาร เป็นเหตุให้ผู้นั้นยักยอกเงินไป (ปลดออก)
- อนุมัติเงินอุดหนุน โครงการเกษตรเพื่อการยังชีพ โดยไม่ได้ตรวจสอบจำนวนและรายชื่อนักศึกษา เป็นเหตุให้เจ้าหน้าที่นำเอารายชื่อนักศึกษานอกโครงการมาเบิกร่วมด้วย (ปลดออก)

มาตรา 86 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาซึ่งสั่งในหน้าที่ราชการโดยชอบด้วยกฎหมายและระเบียบของทางราชการ โดยไม่ขัดขืนหรือหลีกเลี่ยง แต่ถ้าเห็นว่าการปฏิบัติตามคำสั่งนั้นจะทำให้เสียหายแก่ราชการ หรือจะเป็นการไม่รักษาประโยชน์ของทางราชการจะเสนอความเห็นเป็นหนังสือภายในเจ็ดวัน เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาทบทวนคำสั่งนั้นก็ได้ และเมื่อเสนอความเห็นแล้ว ถ้าผู้บังคับบัญชายืนยันเป็นหนังสือให้ปฏิบัติตามคำสั่งเดิม ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาจะต้องปฏิบัติตาม

การขัดคำสั่งหรือหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ซึ่งสั่งในหน้าที่ราชการ โดยชอบด้วยกฎหมายและระเบียบของทางราชการ อันเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการ อย่างร้ายแรง เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

มาตรานี้มุ่งหมายให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาซึ่งสั่งการในหน้าที่โดยชอบ แต่ถ้าเห็นว่าการปฏิบัตินั้นจะทำให้เสียหายหรือไม่รักษาประโยชน์ของทางราชการ อาจเสนอให้ผู้บังคับบัญชาทบทวนคำสั่งนั้นได้ โดยมีเงื่อนไขว่า

- เฉพาะกรณี que เห็นว่าการปฏิบัติตามคำสั่งนั้นจะทำให้เสียหายแก่ราชการ หรือจะเป็นการไม่รักษาประโยชน์ของทางราชการเท่านั้นที่ขอให้ทบทวนได้
- ต้องเสนอความเห็นเป็นหนังสือให้ทบทวนคำสั่งภายใน 7 วัน
- ถ้าผู้บังคับบัญชายืนยันตามคำสั่งเดิม ก็ต้องปฏิบัติตาม

การที่จะพิจารณาว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดกระทำผิดวินัยตามมาตรานี้หรือไม่ มีองค์ประกอบที่ควรพิจารณา ดังนี้

องค์ประกอบความผิด ตามมาตรา 86 วรรคหนึ่ง

1. มีคำสั่งของผู้บังคับบัญชา
 2. ผู้สั่งเป็นผู้บังคับบัญชาตามกฎหมาย
 3. สั่งในหน้าที่ราชการ
 4. เป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายและระเบียบของทางราชการ
 5. มีเจตนาไม่ปฏิบัติตามคำสั่งนั้น โดยขัดขืนหรือหลีกเลี่ยงแยกพิจารณาได้ ดังนี้
1. มีคำสั่งของผู้บังคับบัญชา คำสั่งไม่จำเป็นต้องสั่งตามรูปแบบของทางราชการ หรือเป็นลายลักษณ์อักษร อาจเป็นการสั่งด้วยวาจาก็ได้
 2. ผู้สั่งเป็นผู้บังคับบัญชาตามกฎหมาย หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งที่มีกฎหมายบัญญัติให้เป็นผู้บังคับบัญชา หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายหรือมอบอำนาจจากผู้มีอำนาจตามกฎหมาย

ให้เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการในส่วนราชการหรือหน่วยงาน หรือสถานศึกษา ทั้งนี้ จะต้องเป็นการมอบหมายหรือมอบอำนาจตามที่กฎหมายบัญญัติให้มอบได้

กฎหมายที่กำหนดการบังคับบัญชา มีดังนี้

(1) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ซึ่งได้กำหนดตำแหน่งผู้บังคับบัญชาทั้งในราชการบริหารส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยกำหนดให้นายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาลมีอำนาจบังคับบัญชาข้าราชการฝ่ายบริหารทุกตำแหน่งซึ่งสังกัดกระทรวง ทบวง กรม และส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเป็นกรม

(2) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ซึ่งกำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการ (มาตรา 12) ให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการในสำนักงานปลัดกระทรวง ให้เลขาธิการเป็นผู้บังคับบัญชาของส่วนราชการ และให้เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือในสถานศึกษาที่อยู่ในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา (มาตรา 30) ให้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการในเขตพื้นที่การศึกษา (มาตรา 37) ให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการ (มาตรา 39)

(3) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ซึ่งกำหนดให้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา (มาตรา 24) ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา (มาตรา 27) ให้ผู้บริหารหน่วยงานการศึกษาที่เรียกชื่ออย่างอื่นตามที่ ก.ค.ศ. กำหนด เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในหน่วยงานที่ ก.ค.ศ. กำหนด (มาตรา 28) ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจสั่งบรรจุและแต่งตั้ง (มาตรา 53)

(4) มาตรฐานตำแหน่ง เช่น มาตรฐานตำแหน่งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กำหนดตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาบังคับบัญชาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

ในสถานศึกษา ตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

3. สั่งในหน้าที่ราชการ มีความหมาย 2 ประการ คือ

3.1 ผู้สั่งมีหน้าที่ราชการในเรื่องที่สั่งนั้น หมายถึง เรื่องที่สั่งให้ไปปฏิบัติหน้าที่ราชการที่มีในงานในหน้าที่ของผู้รับคำสั่งโดยตรง

3.2 สั่งให้ปฏิบัติราชการ หมายถึง ถ้าไม่ใช่เรื่องสั่งให้ปฏิบัติราชการก็ไม่มีคุณสมบัติฐานขัดคำสั่งผู้บังคับบัญชา

4. เป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายและระเบียบของทางราชการ หมายความว่า ผู้บังคับบัญชานั้นต้องเป็นผู้อยู่ในฐานะที่จะสั่งให้ทำได้ตามกฎหมายและระเบียบของทางราชการ และต้องสั่งภายในขอบเขตอำนาจหน้าที่ของตน ถ้าผู้บังคับบัญชาสั่งการโดยไม่อยู่ในฐานะที่จะสั่งได้หรือสั่งการนอกเหนืออำนาจหน้าที่ของตน หรือฝ่าฝืนกฎหมายและระเบียบของทางราชการแล้ว คำสั่งของผู้บังคับบัญชาก็ไม่มีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตาม และถ้าผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาไม่ปฏิบัติตามก็ไม่ผิดฐานขัดคำสั่งผู้บังคับบัญชา

5. มีเจตนาที่จะไม่ปฏิบัติตามคำสั่งนั้น โดยขัดใจหรือหลีกเลี่ยง คือ ต้องมีการขัดใจไม่ทำตามคำสั่งหรือทำไม่ตรงตามที่สั่ง หรือหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง

ตัวอย่างพฤติการณ์ความผิด

- ผู้บังคับบัญชาสั่งให้มาทำงานเร่งด่วนในวันเสาร์-อาทิตย์ แต่ไม่มาปฏิบัติงาน (ภาคทัณฑ์)
- ผู้บังคับบัญชาสั่งให้ไปเข้ารับการฝึกอบรม แต่ไม่ได้ไปเข้ารับการฝึกอบรม (ตัดเงินเดือน 5% เป็นเวลา 1 เดือน)
- ขอลาหยุดราชการ แต่ผู้บังคับบัญชาไม่อนุญาตแล้วขาดราชการไป ทั้งที่ทราบว่าผู้บังคับบัญชาไม่อนุญาต (ตัดเงินเดือน 5% เป็นเวลา 1 เดือน)

การกระทำความผิดฐานขัดคำสั่ง หรือหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ซึ่งสั่งในหน้าที่ราชการ โดยชอบด้วยกฎหมายและระเบียบของทางราชการ เป็นความผิดวินัยได้ ทั้งร้ายแรงและไม่ร้ายแรง ทั้งนี้ แล้วแต่ผลที่เกิดขึ้นจากการขัดคำสั่งหรือหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตาม คำสั่งนั้น ได้ก่อให้เกิดผลเสียหายแก่ราชการอย่างไรหรือไม่ ถ้าเกิดความเสียหายแก่ราชการ เพียงเล็กน้อย หรือแม้เสียหายในทางการปกครองบังคับบัญชาไปบ้าง ก็เป็นความผิดวินัยไม่ร้ายแรง แต่ถ้การขัดคำสั่งหรือหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามคำสั่งนั้น เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ราชการ อย่างร้ายแรงแล้ว กรณีก็เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรงตามวรรคสอง

ความในวรรคสองได้บัญญัติให้เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง อย่างไรก็ดี การที่จะพิจารณาว่า กรณีใดได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรงหรือไม่นั้น จะต้องพิจารณา ข้อเท็จจริงเป็นเรื่อง ๆ ไป ความเสียหายอย่างร้ายแรงอาจเป็นความเสียหายที่เป็นทรัพย์สินหรือ ตัวเงิน หรือความเสียหายอย่างอื่นที่มีใช้ทรัพย์สินหรือตัวเงินก็ได้ เป็นต้นว่าความเสียหายแก่ ชื่อเสียงของทางราชการ หรือความเสียหายในด้านการบริหารราชการก็ได้

องค์ประกอบความผิด ตามมาตรา 86 วรรคสอง

1. มีคำสั่งของผู้บังคับบัญชา
2. ผู้สั่งเป็นผู้บังคับบัญชาตามกฎหมาย
3. สั่งในหน้าที่ราชการ
4. เป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายและระเบียบของทางราชการ
5. มีเจตนาไม่ปฏิบัติตามคำสั่งนั้น โดยขัดขืนหรือหลีกเลี่ยง
6. เป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง

ตัวอย่างพฤติการณ์ความผิด

- ผู้บังคับบัญชาสั่งให้ปฏิบัติหน้าที่อยู่เวรรักษาการณ์แต่ไม่อยู่เป็นเหตุให้เกิดเพลิงไหม้ หรือคนร้ายมาโจรกรรมทรัพย์สิน (ปลดออก)

มาตรา 87 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องตรงต่อเวลา อุทิศเวลาของตนให้แก่ทางราชการและผู้เรียน จะละทิ้งหรือทอดทิ้งหน้าที่ราชการโดยไม่มีเหตุผลอันสมควรมิได้ การละทิ้งหน้าที่หรือทอดทิ้งหน้าที่ราชการโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร เป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง หรือการละทิ้งหน้าที่ราชการติดต่อกันเป็นเวลานานเกินกว่าสิบห้าวัน โดยไม่มีเหตุผลอันสมควรหรือโดยมีพฤติการณ์ อันแสดงถึงความจงใจไม่ปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

การอุทิศเวลาให้แก่ราชการเป็นเรื่องที่สำคัญมากสำหรับผู้เป็นข้าราชการ เนื่องจากข้าราชการเป็นผู้จัดทำบริการสาธารณะแทนรัฐ เพื่อตอบสนองความต้องการของคนส่วนใหญ่ ซึ่งต้องมีความต่อเนื่อง ข้าราชการจึงไม่ใช่ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ตามเวลาปกติเท่านั้น แต่ต้องพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ได้ทุกเวลา ทุกสถานการณ์ โดยถือว่าประโยชน์สาธารณะต้องมาก่อน

องค์ประกอบความผิด ตามมาตรา 87 วรรคหนึ่ง

1. ต้องมีหน้าที่ราชการที่จะต้องปฏิบัติ
2. ไม่อุทิศเวลาของตนให้แก่ราชการ
3. มีเจตนาละทิ้งหรือทอดทิ้งหน้าที่โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

คำว่า “อุทิศเวลาของตน” ตามความในวรรคหนึ่ง หมายถึง การอุทิศเวลาหรือสละเวลาที่ต้องปฏิบัติตามปกติด้วย เช่น ทางราชการมีงานเร่งด่วนที่จะต้องให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาบางคนปฏิบัติในเวลาหยุดพักรับประทานอาหารกลางวันหรือหลังจากเลิกเรียนไปแล้ว หรือในวันหยุดราชการ ผู้บังคับบัญชาที่ย่อมจะสั่งให้มาทำงานในวันหรือเวลานั้น ๆ ได้ ผู้รับคำสั่งจะต้องปฏิบัติตาม จะอ้างว่าเป็นคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและระเบียบเพราะให้ทำงานนอกเวลาราชการหาได้ไม่ หากข้าราชการครูผู้ได้รับคำสั่งให้ปฏิบัติราชการดังกล่าวหลีกเลี่ยง ขัดขืน หรือไม่ยอมปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาที่สั่งโดยชอบด้วยกฎหมายและระเบียบของทางราชการ เป็นความผิดกรณีขัดคำสั่งของผู้บังคับบัญชาตามมาตรา 86 แล้ว ยังเป็นความผิด

กรณีไม่อุทิศเวลาของตนให้แก่ราชการ ตามมาตรา 87 วรรคหนึ่ง ด้วย แต่ไม่เป็นการขาดราชการ และไม่ต้องลาหยุดราชการวันดังกล่าว (คำพิพากษาศาลปกครองขอนแก่น ที่ 197/2546)

สำหรับวันปิดภาคเรียน ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการให้ถือว่าเป็นวันพักผ่อนของนักเรียน ซึ่งสถานศึกษาอาจอนุญาตให้ข้าราชการหยุดพักผ่อนด้วยก็ได้ แต่ถ้ามีราชการจำเป็นให้ข้าราชการมาปฏิบัติราชการเหมือนการมาปฏิบัติราชการตามปกติ²² ดังนั้น วันปิดภาคเรียนจึงไม่ใช่วันหยุดของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา

คำว่า “**ทอดทิ้ง**” หมายความว่า ตัวอยู่แต่ไม่ทำงาน ไม่เอาใจใส่ ไม่เอาเป็นธุระ ไม่นำพา เช่น มาลงชื่อปฏิบัติงานแล้วแต่ไม่สนใจทำงานในหน้าที่ของตนให้เรียบร้อยหรือแล้วเสร็จตามเวลา ปล่อยให้งานค้างค้ำ เป็นต้น

คำว่า “**ละทิ้ง**” หมายความว่า ไม่อยู่ปฏิบัติงานตามหน้าที่ ซึ่งอาจไม่มาปฏิบัติหน้าที่ราชการเลย หรือมาลงชื่อปฏิบัติงานแล้วออกไปนอกสถานศึกษาโดยไม่ขออนุญาต หรือไม่อยู่ในสถานที่ที่ควรอยู่

อย่างไรก็ดี การที่จะพิจารณาว่าผู้ใดทอดทิ้งหรือละทิ้งหน้าที่ราชการตามมาตรานี้ ผู้นั้นจะต้องมีหน้าที่ราชการหรือมีงานที่จะต้องปฏิบัติด้วย เช่น ผู้ที่อยู่ในระหว่างการลาศึกษาต่อ แต่ไม่ไปเรียนไม่เป็นความผิดกรณีละทิ้งหน้าที่ราชการ เพราะไม่มีหน้าที่ราชการต้องปฏิบัติ

ตัวอย่างพฤติการณ์ความผิด

- ละทิ้งหน้าที่ราชการไม่เกิน 3 วัน (ตัดเงินเดือน 5% เป็นเวลา 1 เดือน)
- มาสายบ่อยครั้งโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร (ตัดเงินเดือน 5% เป็นเวลา 1 เดือน)
- กลับก่อนเวลาเสมอ ๆ (ตัดเงินเดือน 5% เป็นเวลา 1 เดือน)
- มาลงชื่อปฏิบัติงานแล้วไม่อยู่ในโรงเรียน (ตัดเงินเดือน 5% เป็นเวลา 1 เดือน)

²² ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการกำหนดเวลาทำงานและวันหยุดราชการของสถานศึกษา พ.ศ. 2547 ข้อ 6

มาตรา 87 วรรคสอง ได้บัญญัติเกี่ยวกับความผิดวินัยอย่างร้ายแรงในกรณี ละทิ้งหน้าที่ หรือทอดทิ้งราชการไว้ 2 กรณี ดังนี้

1. กรณีละทิ้งหรือทอดทิ้งหน้าที่ราชการ ทำให้ราชการเสียหายอย่างร้ายแรง
2. ละทิ้งหน้าที่ราชการไปเป็นเวลานาน

องค์ประกอบความผิด ตามมาตรา 87 วรรคสอง

กรณีที่ 1

1. มีหน้าที่ราชการ
2. ละทิ้งหรือทอดทิ้งหน้าที่ราชการ โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร
3. เป็นเหตุให้ราชการเสียหายอย่างร้ายแรง

กรณีที่ 2

1. มีหน้าที่ราชการ
2. ละทิ้งหน้าที่ราชการติดต่อกันเป็นเวลานานเกินกว่า 15 วัน
3. โดยไม่มีเหตุผลอันสมควรหรือ โดยมีพฤติการณ์อันแสดงถึงความจงใจไม่ปฏิบัติ

ตามระเบียบของทางราชการ

คำว่า “หน้าที่ราชการ” มีความหมายเช่นเดียวกับมาตรา 84

ตามกรณีที่ 1 กรณีที่เกิดความเสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรงนั้น ต้องเป็นการละทิ้งหรือทอดทิ้งหน้าที่ราชการไปโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร และเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง จึงจะเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าได้ละทิ้งหรือทอดทิ้งหน้าที่ราชการไปนานเพียงใดหรือไม่ และความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นผลโดยตรงจากเหตุที่ละทิ้งหรือทอดทิ้งหน้าที่ราชการนั้น เช่น ละทิ้งหน้าที่เวรยามรักษาความปลอดภัยสถานที่ราชการไปเพียงครึ่งชั่วโมง เป็นเหตุให้มีผู้ลอบวางเพลิงเผาอาคารสถานที่ราชการได้รับความเสียหายเป็นอย่างมาก ถือได้ว่าอยู่ในความหมายของความผิดกรณีนี้แล้ว

อย่างไรจึงจะมีเหตุผลอันสมควร ถ้ามีเจตนาละทิ้งไปทำธุระในเรื่องส่วนตัว ถือว่าเป็นกรณีไม่มีเหตุผลอันสมควร แต่ถ้าเป็นกรณีที่เจ็บป่วยมากในทันทีทันใดต้องละทิ้งหน้าที่ไปหาแพทย์ทันที ถือว่ายังมีเหตุผลอันสมควรยังไม่ถึงกับเป็นความผิดร้ายแรง กรณีใดจะถือว่า มีเหตุผลอันสมควรหรือไม่นั้น ต้องพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นเรื่อง ๆ ไป

ตามกรณีที่ 2 กรณีละทิ้งหน้าที่ราชการไปเป็นเวลานาน เป็นกรณีที่มีเจตนาละทิ้งหน้าที่ราชการติดต่อในคราวเดียวกันเป็นเวลาเกินกว่า 15 วัน โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร หรือ โดยมีพฤติการณ์อันแสดงถึงความจงใจไม่ปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ

การนับวันสำหรับการกระทำผิดวินัยกรณีละทิ้งหน้าที่ราชการนั้น จะต้องนับวันละทิ้งหน้าที่ราชการติดต่อกันทุกวัน โดยนับรวมวันหยุดราชการซึ่งอยู่ระหว่างวันละทิ้งหน้าที่ราชการด้วย (สำนักงาน ก.พ. ที่ นร 0709.2/28 ลงวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2545)

กรณีข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาละทิ้งหน้าที่ราชการติดต่อกันมาแล้ว 15 วัน วันที่ 16 มาลงชื่อปฏิบัติงานแล้วออกไปนอกสถานศึกษาโดยไม่ขออนุญาตและไม่ได้กลับมาปฏิบัติงานในวันนั้น ผู้บังคับบัญชาได้ทำบันทึกรายงานไว้เป็นหลักฐาน ก.ค.ศ. เคยวินิจฉัยว่าเป็นกรณีละทิ้งหน้าที่ราชการติดต่อกันเกินกว่า 15 วัน²³

กรณีข้าราชการถูกจับกุมคุมขังไม่เป็นเจตนาละทิ้งหน้าที่ราชการ ไม่ต้องยื่นใบลา แต่จะต้องรายงานหรือแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาทราบ และเมื่อได้รับการประกันตัวต้องรีบกลับไปปฏิบัติงานทันที

กรณีข้าราชการหายไปเฉย ๆ โดยไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าหายไปเพราะเหตุใด ต้องถือว่าเป็นการละทิ้งหน้าที่ราชการ โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร หากภายหลังปรากฏข้อเท็จจริงว่าผู้นั้น ถูกลักพาตัว หรือประสบเหตุที่ทำให้ถึงแก่ความตาย ผู้บังคับบัญชาย่อมเปลี่ยนแปลงคำสั่งให้ตรงกับข้อเท็จจริงได้

²³ มติ อ.ก.ค.ศ.วิสามัญเกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ซึ่งทำการแทน ก.ค.ศ.)

การที่จะพิจารณาว่าข้าราชการที่ละทิ้งหน้าที่ราชการติดต่อกันเป็นเวลายาวเกินกว่า 15 วัน จะมีเหตุผลอันสมควรหรือไม่นั้น ผู้บังคับบัญชาต้องสืบสวนดูให้เป็นที่แน่ชัดเสียก่อน กรณีดังกล่าวเข้าลักษณะเป็นความผิดที่ปรากฏชัดแจ้ง ตามกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยกรณีความผิดที่ปรากฏชัดแจ้ง พ.ศ. 2549 ข้อ 2 (2) ซึ่งกำหนดให้ผู้บังคับบัญชาต้องสืบสวนก่อน และสามารถลงโทษได้โดยไม่ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นทำการสอบสวนพิจารณา ทั้งนี้โดยใช้สำนวนการสืบสวนเสนอให้องค์คณะผู้มีอำนาจพิจารณา ได้แก่ อ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่การศึกษา กรณีเป็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา เว้นแต่บางตำแหน่งและบางวิทยฐานะที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจของ ก.ค.ศ. กรณีผู้ไม่สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาเป็นอำนาจของ อ.ก.ค.ศ. ที่ ก.ค.ศ. ตั้ง เมื่อผู้มีอำนาจพิจารณามีมติแล้วผู้บังคับบัญชาจึงส่งลงโทษไปตามมตินั้น

การพิจารณาความผิดฐานละทิ้งหน้าที่ราชการจะเป็นความผิดวินัยร้ายแรงหรือไม่จะต้องดูพฤติการณ์ประกอบกับเจตนาของผู้กระทำผิดเป็นเรื่อง ๆ ไป เช่น ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาป่วยหนักไม่มาปฏิบัติราชการเกินกว่า 15 วัน โดยไม่ยื่นใบลาหรือแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาทราบ ทั้ง ๆ ที่ในระหว่างเจ็บป่วยอยู่นั้นสามารถแจ้งและลงชื่อในใบลาได้ แต่เมื่อหายป่วยแล้วก็มาทำงานและยื่นใบลาป่วย กรณีนี้การหยุดราชการไปนั้นก็มิใช่เหตุผลอันสมควรและตามพฤติการณ์ก็ยังไม่แสดงถึงเจตนาหรือจิตใจที่จะไม่ปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ จึงไม่มีความผิดร้ายแรงตามวรรคสองนี้ แต่อาจเป็นความผิดกรณีไม่ปฏิบัติตามระเบียบการลาหรือแบบธรรมเนียมของทางราชการ ตามมาตรา 85 ซึ่งมีใช้ความผิดวินัยอย่างร้ายแรงในทางกลับกัน หากเจ็บป่วยเล็กน้อยแต่หยุดราชการไปนานเกินสมควรทั้งที่สามารถมาปฏิบัติราชการได้และไม่มีใบรับรองแพทย์ เช่น นั่งซ้อนท้ายรถจักรยานยนต์เกิดอุบัติเหตุรถล้ม ไปรักษาที่สถานือนามัธยมมีแผลลอกที่เข้าและเท้าทำนั้น แต่หยุดราชการไปเป็นเวลานานโดยไม่ลาและไม่แจ้งให้ผู้บังคับบัญชาทราบ เป็นความผิดวินัยร้ายแรง โทษไล่ออก

สำหรับกรณีข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับอนุญาตให้ลาไปศึกษาต่อต่างประเทศ เมื่อครบกำหนดวันเวลาที่ได้รับอนุมัติแล้ว ยังคงศึกษาต่อโดยไม่ยอมเดินทางกลับมาปฏิบัติหน้าที่ราชการ กรณีนี้ถ้าปรากฏว่ามีเจตนาละทิ้งหน้าที่ราชการโดยมีพฤติการณ์อันแสดงถึงความจงใจไม่ปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ ถ้าเกินกว่า 15 วัน มีโทษสถานหนักเช่นเดียวกับกรณีละทิ้งหน้าที่ราชการเกินกว่า 15 วัน โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

กรณีข้าราชการยื่นหนังสือขอลาออกจากราชการในวันเดียวกับวันที่ขอลาออก ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจสามารถอนุญาตให้ลาออกจากราชการตั้งแต่วันที่ขอลาออกได้ และเมื่อผู้บังคับบัญชาได้อนุญาตให้ข้าราชการผู้นั้นลาออกจากราชการไปแล้ว ย่อมไม่อาจดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการผู้นั้นในกรณีละทิ้งหน้าที่ราชการอีกได้ (สำนักงาน ก.พ. ที่ นร 0709.2/ป 673 ลงวันที่ 23 พฤศจิกายน 2541)

การละทิ้งหรือทอดทิ้งหน้าที่ราชการติดต่อในคราวเดียวกันโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ได้มีมติคณะรัฐมนตรี ตามหนังสือ ที่ นร 0205/ว 234 ลงวันที่ 24 ธันวาคม 2536 ว่าความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ราชการ หรือละทิ้งหน้าที่ราชการติดต่อในคราวเดียวกันเป็นเวลาเกินกว่า 15 วัน โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร และไม่กลับมาปฏิบัติราชการอีกเลย เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง ซึ่งควรลงโทษเป็นไล่ออกจากราชการ การนำเงินที่ทุจริตไปแล้วมาคืน หรือมีเหตุอันควรปรานีอื่นใด ไม่เป็นเหตุลดหย่อนโทษลงเป็นปลดออกจากราชการ

ตัวอย่างพฤติการณ์ความผิด

- ลาศึกษาต่อต่างประเทศ เมื่อครบกำหนดเวลาไม่เดินทางกลับมาปฏิบัติราชการ โดยไม่มีเหตุผลความจำเป็น (ปลดออก/ไล่ออก)
- ยื่นใบลาออกจากราชการแล้วหยุดราชการไปทันทีโดยยังไม่ได้รับอนุญาตให้ลาออก และไม่ได้รับอนุญาตให้ลาหยุดราชการ (ไล่ออก)
- ละทิ้งหน้าที่ราชการตั้งแต่ 16 วันขึ้นไป โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร เช่น หลบหนีเจ้าหน้าที่ หลบหนีคดีอาญา เป็นต้น (ไล่ออก)

มาตรา 88 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน ชุมชน สังคม มีความสุภาพเรียบร้อย รักษาความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลต่อผู้เรียน และระหว่างข้าราชการด้วยกันหรือร่วมปฏิบัติราชการ ต้อนรับ ให้ความสะดวก ให้ความเป็นธรรมแก่ผู้เรียนและประชาชนผู้มาติดต่อราชการ

การกลั่นแกล้ง ดูหมิ่น เหยียดหยาม กดขี่ หรือข่มเหงผู้เรียน หรือประชาชนผู้มาติดต่อราชการอย่างร้ายแรง เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

ความมุ่งหมายของมาตรานี้ต้องการให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติต่อผู้เรียน ข้าราชการด้วยกัน และประชาชนผู้มาติดต่อราชการ ด้วยความสำนึกรับผิดชอบหรือความมีจิตสาธารณะรับผิดชอบต่อส่วนรวม ให้บริการแก่ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ อันเป็นคุณธรรมที่พึงประสงค์ของข้าราชการ

องค์ประกอบความผิด ตามมาตรา 88 วรรคหนึ่ง

1. มีความประพฤติอันไม่เหมาะสม ไม่เป็นแบบอย่างที่ดี
2. กระทำการใด ๆ โดยไม่มีความสุภาพเรียบร้อย
3. ไม่รักษาความสามัคคี
4. ไม่ช่วยเหลือเกื้อกูล
5. ไม่ต้อนรับ ไม่ให้ความสะดวก ไม่ให้ความเป็นธรรม
6. กระทำต่อผู้เรียน เพื่อนข้าราชการ ประชาชนผู้มาติดต่อราชการเกี่ยวกับหน้าที่ของตน

คำว่า “แบบอย่าง” หมายความว่า เชิงอย่างที่ควรประพฤติตาม หรือควรถือเป็นบรรทัดฐาน การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีนั้น ต้องดูที่ความประพฤติส่วนตัวโดยต้องดูตำแหน่งหน้าที่ประกอบด้วย

คำว่า “สุภาพเรียบร้อย” หมายความว่า การแสดงออกทางกิริยาหรือวาจาในลักษณะอ่อนโยน ละมุนละม่อม รวมทั้งกิริยาวาจาที่ไม่หยาบคายและเหมาะสมแก่บุคคลและสถานที่

การที่จะพิจารณาว่าเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม จะต้องพิจารณาถึงข้อเท็จจริงตามพฤติการณ์ สถานการณ์ และลักษณะในการติดต่อระหว่างข้าราชการด้วยกันนั้นเป็นกรณี ๆ ไป การใช้ถ้อยคำนั้น ต้องดูว่ามีเจตนาว่าอย่างไรประกอบการวินิจฉัยด้วย

สำหรับการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการด้วยกันเป็นสิ่งสำคัญที่จะส่งผลไปถึง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ ถ้าข้าราชการแต่ละหน่วยงานมีความสามัคคีร่วมมือ ร่วมใจในการปฏิบัติหน้าที่ราชการเป็นอย่างดี กิจการทั้งปวงก็จะราบรื่นและสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

คำว่า “**เกื้อกูล**” หมายความว่า ช่วยเหลือ เผื่อแผ่ เจือจาน อุคหนุน การช่วยเหลือผู้เรียน หรือศิษย์ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเรียนรู้หรือเรื่องส่วนตัว เป็นคุณธรรมของผู้เป็นครู และการช่วยเหลือ ซึ่งกันและกันในหน้าที่ราชการจะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ราชการสำเร็จเรียบร้อยรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การต้อนรับให้ความสะดวก ให้ความเป็นธรรมแก่ผู้เรียนและประชาชนผู้มาติดต่อราชการ อันเกี่ยวกับหน้าที่ของตน โดยให้บริการ ให้การสงเคราะห์แก่ผู้เรียนและประชาชนทุกคน ที่มาติดต่ออย่างเสมอหน้ากัน

ตัวอย่างพฤติการณ์ความผิด

- การใช้วาจาไม่สุภาพไม่เหมาะสมกับผู้ปกครองนักเรียนที่มาขอทราบเหตุผลที่บุตรของตน ถูกลงโทษ (ตัดเงินเดือน 5% เป็นเวลา 1 เดือน)
- การทำร้ายร่างกายโดยไม่ถึงขั้นได้รับอันตรายสาหัส โดยชกหน้าเพื่อนครู 1 ที เพราะโมโห ที่ไปฟ้องผู้อำนวยการ โรงเรียนว่าตนไม่ยอมเข้าสอน (ตัดเงินเดือน 5% เป็นเวลา 1 เดือน)
- การทะเลาะวิวาทหรือเข้าร่วมในการทะเลาะวิวาท หรือมีการใช้กำลังประทุษร้ายต่อกัน ครุสตรีตีกันในห้องพักครู (ตัดเงินเดือน 5% เป็นเวลา 1 เดือน)
- การหมิ่นประมาท การกล่าวอาฆาตพยาบาท พุดจาก้าวร้าว ลบหลู่อาฆาตพยาบาท ผู้บังคับบัญชาเพราะโกรธที่ไม่ได้ 2 ชั้น (ตัดเงินเดือน 5% เป็นเวลา 1 เดือน)

- การกลั่นแกล้ง ดูหมิ่น เหยียดหยาม กดขี่หรือข่มเหง พุดคำหยาบ เหยียดหยาม ดูถูก
ครูดุด้วยกันให้นักเรียนฟังในขณะสอน (ตัดเงินเดือน 5% เป็นเวลา 1 เดือน)

ความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นความผิดวินัยไม่ร้ายแรง

องค์ประกอบความผิด ตามมาตรา 88 วรรคสอง

1. มีความประพฤติอันไม่เหมาะสม
2. กระทำการกลั่นแกล้ง ดูหมิ่น เหยียดหยาม กดขี่หรือข่มเหงอย่างร้ายแรง
3. เป็นการกระทำต่อผู้เรียน หรือประชาชนผู้มาติดต่อราชการเกี่ยวกับหน้าที่ของตน

คำว่า “ดูหมิ่น” หมายความว่า ดูถูกว่าไม่ดีจริง หรือไม่เก่งจริง ตามประมวลกฎหมายอาญา
หมายถึง การแสดงออกทางกิริยาหรือวาจาหรือเขียนเป็นหนังสือหรือภาพอันเป็นการสบประมาท
หรือดูถูกผู้หนึ่งผู้ใดซึ่งทำให้เขาเสียหาย

“เหยียดหยาม” หมายความว่า การกล่าวถ้อยคำหรือการแสดงกิริยาอาการดูถูกหรือ
รังเกียจ

“กดขี่” หมายความว่า ข่มให้อยู่ในอำนาจของตน ใช้อำนาจบังคับเอา แสดงอำนาจเอา

“ข่มเหง” หมายถึง ใช้กำลังรังแก

การที่มาตรฐานทั่วไปเกี่ยวกับวินัยและการรักษาวินัย และการดำเนินการทางวินัย
กำหนดให้การกลั่นแกล้ง ดูหมิ่น เหยียดหยาม กดขี่หรือข่มเหงประชาชน เป็นความผิดวินัยร้ายแรง
เพราะข้าราชการเป็นเจ้าหน้าที่หรือเป็นเครื่องมือของรัฐบาลในการบริหารราชการแผ่นดิน และ
ให้บริการแก่ประชาชนในหน้าที่ต่าง ๆ เป็นผู้ติดต่อใกล้ชิดกับประชาชน เป็นตัวเชื่อมในการ
สร้างความสัมพันธ์หรือความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนกับรัฐบาล ดังนั้น ถ้าข้าราชการไปดูหมิ่น
เหยียดหยาม กดขี่หรือข่มเหงประชาชนเสียเองแล้ว ย่อมทำให้ประชาชนเดือดร้อน อีกทั้ง
เกิดความรู้สึกเกลียดชังข้าราชการและรัฐบาล และอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลได้ ซึ่งจะทำให้เกิด
ปัญหาอุปสรรคและผลเสียหายอันร้ายแรงในการปกครองประเทศขึ้นได้ในที่สุด

การที่จะพิจารณาว่าการกระทำอย่างใดจึงเป็นความผิดกรณีคูหมีน เหยียดหยาม กดขี่หรือข่มเหงผู้เรียนหรือประชาชนนั้น มีแนวทางวินิจฉัย คือ

1. เป็นการกระทำในฐานะที่เป็นข้าราชการ คือ ผู้กระทำการกดขี่แก่ง คูดมีน เหยียดหยาม กดขี่หรือข่มเหงผู้เรียนหรือประชาชนนั้น ต้องกระทำโดยแสดงออกว่าตนเป็นข้าราชการ

2. ผู้ถูกกดขี่แก่ง คูดมีน เหยียดหยาม กดขี่หรือข่มเหง ต้องอยู่ในฐานะผู้เรียนหรือประชาชน คือ มีฐานะเป็นพลเมืองของประเทศไทย ซึ่งมีความสัมพันธ์กับข้าราชการในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่วนผู้เรียนและประชาชนเป็นผู้อยู่ในปกครองของรัฐและรับบริการจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ

3. เจตนา หรือจงใจ คือ ผู้กระทำได้กระทำโดยเจตนาหรือจงใจที่จะกดขี่แก่ง คูดมีน เหยียดหยาม กดขี่หรือข่มเหงผู้เรียนหรือประชาชนโดยตรง ถ้าหากการกระทำนั้นเป็นไปโดยข้าราชการผู้นั้น ไม่ได้มีเจตนาหรือจงใจที่จะกระทำต่อผู้นั้นโดยตรง ก็ไม่เป็นความผิดตามวรรคสองนี้ ทั้งนี้ ต้องพิจารณาจากพฤติการณ์แห่งการกระทำนั้นเป็นเรื่อง ๆ ไป

การกดขี่แก่ง คูดมีน เหยียดหยาม กดขี่หรือข่มเหงผู้เรียนหรือประชาชนนั้น มีผลเสียกระทบถึงภาพพจน์ส่วนรวมของทางราชการ คือ ทำให้ผู้เรียนหรือประชาชนเกิดความรู้สึกรังเกียจหรือชิงชังบรรดาข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐทั้งหลาย หรือรังเกียจ ชิงชังรัฐบาลหรือทางราชการเป็นส่วนรวม จึงจะเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง ถ้าหากการกระทำนั้นไม่มีผลเสียกระทบถึงภาพพจน์ส่วนรวมของข้าราชการหรือของทางราชการ ก็ไม่เป็นความผิดร้ายแรงตามวรรคสองนี้

การที่จะถือว่าข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดกระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรง ตามมาตรา 88 วรรคสองนี้ จะต้องกระทำการเข้าตามหลักเกณฑ์ทั้ง 3 ข้อ ดังกล่าวมาแล้ว

ตัวอย่างพฤติการณ์ความผิด

- กดขี่แก่งไม่นำเรื่องเบิกเงินงวดค่าก่อสร้าง หรือแก่งเบิกค่าเช่าเพราะต้องการหักเปอร์เซ็นต์ (อาจเป็นความผิดตามมาตราอื่นด้วย : ปลดออก)

- คู่มือนี้ เหยียดหยามผู้เรียนว่าโง่งเป็นควาย โง่งทั้งตระกูล ก.ค.ศ. เห็นว่าเป็นการดูหมิ่น ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และปิดกั้นพัฒนาการของผู้เรียน (และกระทำผิดกรณีอื่นร่วมด้วย : ปลดออก)

มาตรา 89 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องไม่กลั่นแกล้ง กล่าวหา หรือ ร้องเรียนผู้อื่นโดยปราศจากความเป็นจริง

การกระทำตามวรรคหนึ่ง ถ้าเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายอย่างร้ายแรง เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

ความมุ่งหมายของมาตรานี้ ไม่ประสงค์ให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กลั่นแกล้งร้องเรียนกล่าวหาผู้อื่น โดยไม่เป็นความจริง เนื่องจากการถูกร้องเรียนทำให้หน่วยงาน เสียภาพพจน์และขาดความน่าเชื่อถือ ทั้งยังทำให้เจ้าหน้าที่เสียกำลังใจในการปฏิบัติงาน ไม่กล้า ตัดสินใจในเรื่องสำคัญ เพราะเกรงจะถูกร้องเรียน เมื่อมีการร้องเรียนทางราชการต้องสิ้นเปลือง ค่าใช้จ่ายและเสียกำลังเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการหาข้อเท็จจริง

การกลั่นแกล้งกล่าวหาหรือร้องเรียนผู้อื่นโดยปราศจากความจริง เป็นเหตุให้ผู้อื่นเสียหาย อย่างร้ายแรง กฎหมายกำหนดให้เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรงด้วย

องค์ประกอบความผิด ตามมาตรา 89 วรรคหนึ่ง

1. กระทำการที่มีลักษณะเป็นการกลั่นแกล้ง กล่าวหา หรือร้องเรียนผู้อื่น
2. เป็นการกล่าวหาหรือร้องเรียนในเรื่องที่ผู้กระทำรู้ถือว่าไม่เป็นความจริง

ตัวอย่างพฤติการณ์ความผิด

- การกลั่นแกล้ง กล่าวหา หรือร้องเรียนผู้อื่นเพื่อให้มีการดำเนินการทางวินัย หรือทางใด ทางหนึ่งในการบริหารงานบุคคลหรือทางอาญา ทั้งที่ไม่เป็นความจริง โดยผู้บังคับบัญชาผู้ใด ผู้กระทำการกล่าวหาหรือร้องเรียน ไม่ว่าผู้กระทำการนั้นจะเปิดเผยชื่อตัวเองหรือจะกระทำในลักษณะ

บัตรสนเท่ห์ รวมทั้งการสร้างกระบวนการข่าวลือซึ่งอาจทำให้ผู้อื่นเสียหาย (ตัดเงินเดือน 5% เป็นเวลา 2 เดือน)

ความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นความผิดวินัยไม่ร้ายแรง

องค์ประกอบความผิด ตามมาตรา 89 วรรคสอง

1. กระทำการที่มีลักษณะเป็นการกลั่นแกล้ง กล่าวหา หรือร้องเรียนผู้อื่น
2. เป็นการกล่าวหาหรือร้องเรียนในเรื่องที่ผู้กระทำรู้หรือรู้ว่าไม่เป็นความจริง
3. ผู้ถูกกระทำได้รับความเสียหายอย่างร้ายแรง

ตัวอย่างพฤติการณ์ความผิด

- การกลั่นแกล้งกล่าวหาตามวรรคหนึ่ง แต่ทำให้ผู้อื่นเสียหายอย่างร้ายแรง ความผิดตามวรรคสอง เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง (ปลดออก)

มาตรา 90 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องไม่กระทำการ หรือยอมให้ผู้อื่นกระทำการหาประโยชน์อันอาจทำให้เสื่อมเสียความเที่ยงธรรมหรือเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ในตำแหน่งหน้าที่ราชการของตน

การกระทำตามวรรคหนึ่ง ถ้าเป็นการกระทำโดยมีความมุ่งหมายจะให้เป็นการซื้อขายหรือให้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งหรือวิทยฐานะใดโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือเป็นการกระทำอันมีลักษณะเป็นการให้หรือได้มาซึ่งทรัพย์สินหรือสิทธิประโยชน์อื่น เพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับการบรรจุและแต่งตั้งโดยมิชอบ หรือเสื่อมเสียความเที่ยงธรรม เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

มาตรานี้มีความมุ่งหมายที่จะไม่ให้มีการวิ่งเต้นเพื่อให้ได้ตำแหน่งหรือวิทยฐานะสูงขึ้น รวมถึงการมีผลประโยชน์จากเรื่องดังกล่าว ซึ่งความผิดจะใกล้เคียงกับมาตรา 84

องค์ประกอบความผิด ตามมาตรา 90 วรรคหนึ่ง

วินัยตามมาตรานี้มีองค์ประกอบ 2 ประการ คือ

1. กระทำการหาประโยชน์ด้วยตนเอง หรือให้ผู้อื่นหาประโยชน์โดยอาศัยชื่อของตนเอง คำว่า “ประโยชน์” หมายถึง สิ่งที่ได้รับอันเป็นคุณแก่ผู้รับ ซึ่งอาจเป็นทรัพย์สินหรือประโยชน์อย่างอื่นที่ไม่ใช่ทรัพย์สิน เช่น การได้รับบริการ เป็นต้น และการหาประโยชน์ตามมาตรานี้ อาจจะเป็นการกระทำของตัวข้าราชการเอง หรือเป็นการที่ข้าราชการยอมให้ผู้อื่นกระทำก็ได้

2. การหาประโยชน์ดังกล่าวจะมีผลกระทบอันเป็นการเสื่อมต่อความเที่ยงธรรม หรือเกียรติศักดิ์ในตำแหน่งหน้าที่ราชการของตน ซึ่งอาจอธิบายได้ 2 กรณี คือ

2.1 อาจทำให้เสียความเที่ยงธรรม การที่จะพิจารณาว่าการกระทำอย่างไรเป็นการหาประโยชน์อันอาจทำให้เสียความเที่ยงธรรมหรือไม่นั้น จะต้องพิจารณาโดยคำนึงถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของตำแหน่งหน้าที่ราชการที่ผู้นั้นดำรงอยู่ว่าจะมีกรณีอาจทำให้เสียความเที่ยงธรรมได้หรือไม่ หากมีกรณีที่จะทำให้เสียความเที่ยงธรรมได้ก็ต้องห้ามตามมาตรา 90 นี้

กรณีกระทำการหาประโยชน์อันอาจทำให้เสียความเที่ยงธรรมนี้ อาจกระทำโดยไม่ได้อาศัยอำนาจหน้าที่ราชการของตนก็เป็นความผิดตามมาตรา 90 เพียงมาตราเดียว แต่ถ้ากระทำโดยอาศัยอำนาจหน้าที่ราชการของตน นอกจากจะเป็นความผิดตามมาตรา 90 แล้วยังเป็นความผิดตามมาตรา 84 วรรคสอง ด้วย

2.2 อาจทำให้เสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ในตำแหน่งหน้าที่ราชการของตน

คำว่า “เกียรติศักดิ์” หมายความว่า ฐานะที่ได้รับการสรรเสริญ

ดังนั้น การที่จะพิจารณาว่าการกระทำอย่างไรเป็นการหาประโยชน์อันอาจทำให้เสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการของตนหรือไม่นั้น จะต้องพิจารณาโดยคำนึงถึงตำแหน่งหน้าที่ที่ข้าราชการผู้นั้นดำรงอยู่ว่าอยู่ในฐานะที่ควรได้รับการยกย่องสรรเสริญของประชาชนเพียงใด

ตัวอย่างพฤติการณ์ความผิด

- ประกอบอาชีพอื่นนอกเวลาราชการและเป็นอาชีพซึ่งไม่เป็นที่ยอมรับตามมาตรฐานแห่งความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน (ภาคทัณฑ์)
- ยอมให้บริษัท ห้าง ร้าน แอบอ้างอาศัยชื่อเข้าประกวดราคาจัดซื้อจัดจ้างกับหน่วยงาน (ภาคทัณฑ์)
- เป็นตัวแทนหรือยอมให้ตัวแทนขายสินค้า หรือขายประกันชีวิตให้แก่ผู้มาติดต่อราชการ (ภาคทัณฑ์)

ความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นความผิดวินัยไม่ร้ายแรง

องค์ประกอบความผิด ตามมาตรา 90 วรรคสอง

1. กระทำการหาประโยชน์ด้วยตนเองหรือให้ผู้อื่นหาประโยชน์โดยอาศัยชื่อของตนเอง
2. การหาประโยชน์จะมีผลกระทบเป็นการเสื่อมเสียต่อความเที่ยงธรรม หรือเกียรติศักดิ์ในตำแหน่งหน้าที่ราชการของตน
3. การกระทำเพื่อหาประโยชน์อันมีจุดมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้
 - 3.1 เป็นการซื้อขาย เพื่อให้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งหรือวิทยฐานะใดโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย
 - 3.2 เป็นการให้ หรือได้มาซึ่งทรัพย์สิน หรือสิทธิประโยชน์อื่น เพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับการบรรจุและแต่งตั้งโดยมิชอบ หรือเสื่อมเสียความเที่ยงธรรม

ตัวอย่างพฤติการณ์ความผิด

- การซื้อขายตำแหน่งหรือวิทยฐานะ โดยผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งหรือเลื่อนวิทยฐานะ อาจผิดตามมาตรา 84 วรรคสาม ด้วย (ไล่ออก)
- การรับประโยชน์ตอบแทนการบรรจุและแต่งตั้ง โดยผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการบรรจุแต่งตั้ง อาจผิดตามมาตรา 84 วรรคสาม ด้วย (ไล่ออก)
- การให้ประโยชน์แก่บุคคลอื่น หรือให้ตนได้รับตำแหน่งหรือวิทยฐานะสูงขึ้น (ปลดออก)

- การให้ประโยชน์แก่บุคคลอื่นเพื่อให้ได้รับการบรรจุหรือแต่งตั้ง (ปลดออก)
- การเรียกประโยชน์ตอบแทนการดำเนินการให้บุคคลอื่นดำรงตำแหน่งหรือมีวิทยฐานะสูงขึ้นโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือได้รับการบรรจุแต่งตั้งที่มีชอบ นอกจากผิดมาตรา 90 วรรคสอง แล้ว อาจผิดตามมาตรา 94 วรรคสองด้วย (ไล่ออก)

ความผิดตามวรรคสองเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

มาตรา 91 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องไม่คัดลอกหรือลอกเลียนผลงานทางวิชาการของผู้อื่นโดยมิชอบ หรือนำเอาผลงานทางวิชาการของผู้อื่น หรือจ้าง วาน ใ้ผู้อื่น ทำผลงานทางวิชาการเพื่อไปใช้ในการเสนอขอปรับปรุงการกำหนดตำแหน่ง การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนวิทยฐานะหรือการให้ได้รับเงินเดือนในระดับที่สูงขึ้น การฝ่าฝืนหลักการดังกล่าวนี้ เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ร่วมดำเนินการคัดลอกหรือ ลอกเลียนผลงานของผู้อื่นโดยมิชอบ หรือรับจัดทำผลงานทางวิชาการไม่ว่าจะมีค่าตอบแทนหรือไม่ เพื่อให้ผู้อื่น นำผลงานนั้น ไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

ความมุ่งหมายของมาตรานี้ ประสงค์ที่จะไม่ให้มีการคัดลอกหรือลอกเลียนหรือนำผลงานทางวิชาการของผู้อื่น ไปใช้หรือจ้างวานใ้ผู้อื่นทำผลงานทางวิชาการ ซึ่งบัญญัติเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

องค์ประกอบความผิด ตามมาตรา 91 วรรคหนึ่ง

1. กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลายอย่างรวมกัน ดังต่อไปนี้

1.1 คัดลอกหรือลอกเลียนผลงานทางวิชาการของผู้อื่นโดยมิชอบ อันมีเจตนาให้บุคคลอื่นเข้าใจว่าผลงานนั้นตนกระทำขึ้นด้วยตนเอง ดังมีลักษณะพฤติกรรม ดังต่อไปนี้

- เป็นการคัดลอกหรือลอกเลียนเพื่อนำมาใช้ในส่วนที่เป็นสาระสำคัญของผลงาน

ตนเอง

- เป็นการคัดลอกหรือลอกเลียน โดยมีสัดส่วนเกินกว่าร้อยละ 50 ของผลงาน
ตนเอง

- เป็นการคัดลอกหรือลอกเลียนโดยมิได้มีการอ้างอิงตามวิธีการหรือแบบแผน
ซึ่งยอมรับกันทั่วไป

1.2 นำเอาผลงานทางวิชาการของผู้อื่นไปใช้ในนามของตนเอง

1.3 จ้างหรือวาน หรือใช้ผู้อื่นจัดทำผลงานทางวิชาการ

2. เป็นการกระทำโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำไปใช้ในการขอตำแหน่ง หรือการเลื่อนตำแหน่ง
หรือการเลื่อนวิทยฐานะ หรือการได้รับเงินเดือนสูงขึ้น

ตัวอย่างพฤติการณ์ความผิด

1. เป็นการกระทำความผิดโดยบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- ผู้บริหารสถานศึกษา

- เคยทำหน้าที่ประเมินผลงานทางวิชาการของผู้อื่น

- มีหน้าที่เกี่ยวกับการประเมินผลงานทางวิชาการ (อาจผิดตามมาตรา 84 วรรคสาม)

2. นอกเหนือจากข้อ 1 อาจเป็นความผิดตามมาตรา 94 วรรคสอง

องค์ประกอบความผิด ตามมาตรา 91 วรรคสอง

1. ร่วมกระทำการคัดลอกหรือลอกเลียนผลงานทางวิชาการของผู้อื่น โดยมีขอบ

2. เพื่อให้อีกบุคคลหนึ่งนำผลงานที่ลอกเลียนหรือคัดลอกนั้นไปใช้ตามความมุ่งหมาย
ที่กำหนดตามวรรคหนึ่ง

3. จัดทำผลงานทางวิชาการเพื่อผู้อื่น

4. เพื่อให้ผู้อื่นนำผลงานนั้นไปใช้

ตัวอย่างพฤติการณ์ความผิด

1. ร่วมดำเนินการโดยได้รับค่าตอบแทน โดยบุคคลใดบุคคลหนึ่ง
 - เป็นผู้บริหารสถานศึกษา
 - เคยทำหน้าที่ประเมินผลงานทางวิชาการของผู้อื่น
 - มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลงานทางวิชาการ
2. รับจ้างจัดทำผลงานทางวิชาการ โดยมีค่าตอบแทน
3. รับจัดทำผลงานทางวิชาการ โดยตนเองมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลงาน
4. รับจัดทำผลงานทางวิชาการ โดยตนเองเคยทำหน้าที่ประเมินผลงานทางวิชาการของบุคคลอื่น
5. มีพฤติกรรมเป็นนายหน้า ตัวกลาง ผู้ติดต่อ ผู้สนับสนุน หรือชี้ช่องให้มีการรับจ้างจัดทำผลงานทางวิชาการ โดยได้รับค่าตอบแทน
6. เป็นผู้บริหารสถานศึกษาและรับจัดทำผลงานทางวิชาการเพื่อผู้อื่น
7. นอกเหนือจากกรณีข้างต้น

มาตรา 92 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องไม่เป็นกรรมการผู้จัดการ หรือผู้จัดการ หรือดำรงตำแหน่งอื่นใดที่มีลักษณะงานคล้ายคลึงกันนั้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท

มาตรานี้มุ่งเน้นห้ามข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามิให้เป็นตัวกระทำการในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทใด ๆ เป็นสำคัญ ทั้งนี้ เพื่อให้ข้าราชการยึดการรับราชการเป็นอาชีพ โดยไม่มัวกังวลด้วยการแสวงหาประโยชน์ในทางอื่น

องค์ประกอบความผิด ตามมาตรา 92

1. เป็นตัวกระทำการในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท
2. เป็นกรรมการผู้จัดการ หรือผู้จัดการ หรือดำรงตำแหน่งอื่นใดที่มีลักษณะงานคล้ายคลึงกัน
3. ในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท

คำว่า “**ตัวกระทำในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท**” ในที่นี้หมายถึง กรรมการผู้จัดการหรือผู้จัดการ หรือผู้ดำรงตำแหน่งอื่นใดที่มีลักษณะงานคล้ายคลึงกันนั้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท

ส่วนคำว่า “**ผู้ดำรงตำแหน่งอื่นใดที่มีลักษณะงานคล้ายคลึงกัน**” นั้น หมายถึง กรรมการอำนวยการหรือผู้อำนวยการ เป็นต้น

การเป็น “**กรรมการบริหาร**” หรือเป็น “**ประธานกรรมการ**” ในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทไม่ต้องห้ามตามมาตรา 92 นี้ เว้นแต่จะปรากฏข้อเท็จจริงว่าข้าราชการที่ดำรงตำแหน่งได้เข้าไป “**จัดการ**” หรือเป็น “**ตัวกระทำ**” ในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทโดยตรงจึงจะต้องห้าม ซึ่งทั้งนี้จะต้องพิจารณาจากหลักฐานการจดทะเบียนและหนังสือบริคณห์สนธิห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทแล้วแต่กรณี อันเป็นข้อเท็จจริงที่จะต้องพิจารณาเป็นราย ๆ ไป

ตัวอย่างพฤติการณ์ความผิด

- เข้าไปเป็นตัวกระทำในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท (ภาคทัณฑ์)
- เป็นกรรมการอำนวยการหรือผู้อำนวยการ แต่มีลักษณะงานและหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างเดียวกัน หรือคล้ายคลึงกันกับกรรมการผู้จัดการหรือผู้จัดการ (ภาคทัณฑ์)
- เป็นกรรมการผู้มีอำนาจลงลายมือชื่อผูกพันบริษัท และเป็นตัวแทนของบริษัททำนิติกรรมในการซื้อขาย (ภาคทัณฑ์)

อนึ่ง การเป็นผู้จัดการมูลนิธิไม่เข้าข้อห้ามตามมาตรา 92

มาตรา 93 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องวางตนเป็นกลางทางการเมืองในการปฏิบัติหน้าที่ และในการปฏิบัติภารกิจที่เกี่ยวข้องกับประชาชน โดยต้องไม่อาศัยอำนาจและหน้าที่ราชการของตนแสดงการฝักใฝ่ ส่งเสริม เกื้อกูล สนับสนุนบุคคล กลุ่มบุคคล หรือพรรคการเมืองใด

ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับกระทำการใดๆ อันมีลักษณะเป็นการทุจริตโดยการซื้อสิทธิหรือขายเสียงในการเลือกตั้งสมาชิกสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น หรือการเลือกตั้งอื่นที่มีลักษณะเป็นการส่งเสริมการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย รวมทั้งจะต้องไม่ให้การส่งเสริม สนับสนุน หรือชักจูงให้ผู้อื่นกระทำการ ในลักษณะเดียวกัน การดำเนินการที่ฝ่าฝืนหลักการดังกล่าวนี้ เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

มาตรานี้มีความมุ่งหมายให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาวางตนเป็นกลาง ทางการเมือง เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ราชการประจำต่อเนื่องไปได้ ไม่ว่าพรรคการเมืองใด จะเข้ามาเป็นรัฐบาลบริหารประเทศ

องค์ประกอบความผิด ตามมาตรา 93 วรรคหนึ่ง

1. ไม่วางตัวเป็นกลางในการปฏิบัติราชการตามหน้าที่
2. ไม่วางตัวเป็นกลางในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายโดยเฉพาะเจาะจงเป็นพิเศษ และเป็นการปฏิบัติงานที่มีความเกี่ยวข้องกับประชาชน
3. ปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยอาศัยอำนาจหน้าที่ของตนอันมีลักษณะของการกระทำ อย่างหนึ่งอย่างใด หรือหลายอย่างดังต่อไปนี้
 - 3.1 แสดงออกให้เห็นถึงการที่ตนเองมีความฝักใฝ่ทางการเมืองในบุคคล หรือกลุ่มบุคคล ที่ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองหรือพรรคการเมืองใด
 - 3.2 ให้การส่งเสริม เกื้อกูล สนับสนุนแก่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ดำเนินกิจกรรม ทางการเมืองหรือพรรคการเมือง

การวางตนเป็นกลางทางการเมืองนั้น หมายถึง เฉพาะในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ และ ในการปฏิบัติกรอื่นที่เกี่ยวข้องกับประชาชนเท่านั้น ที่ให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา วางตนเป็นกลาง เช่น ในการปฏิบัติหน้าที่ราชการจะอำนวยความสะดวกให้แก่พรรคการเมืองใด เป็นพิเศษกว่าพรรคการเมืองอื่น หรือกว่าบุคคลทั่วไปมิได้ หรือจะชักชวนให้ประชาชน สนับสนุนพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่งโดยเฉพาะก็ทำไม่ได้ ส่วนในทางส่วนตัวจะนิยม

หรือเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดก็ได้ไม่ห้าม คงห้ามแต่การเป็นกรรมการพรรคการเมืองและ
เจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง ซึ่งกำหนดไว้เป็นคุณสมบัติที่ต้องห้ามเท่านั้น

นอกจากนี้ มาตรการนี้ยังบัญญัติห้ามมิให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเข้าไป
เกี่ยวข้องกับการดำเนินการอันเป็นการทุจริตในการเลือกตั้งทางการเมืองอีกด้วย

ตัวอย่างพฤติการณ์ความผิด

- ปฏิบัติการ โดยเลือกปฏิบัติ หรือปฏิบัติโดยปราศจากความเป็นธรรมบนพื้นฐาน
ความฝักใฝ่ในทางการเมืองของตนเอง (ภาคทัณฑ์)
- การยินยอมให้ใช้สถานที่ราชการเพื่อหาเสียงในการเลือกตั้ง หรือดำเนินกิจกรรม
ทางการเมืองเฉพาะแก่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดโดยเฉพาะเจาะจง (ภาคทัณฑ์)
- การติดป้ายหรือสื่อสิ่งใดในสถานที่ปฏิบัติราชการของตน อันสื่อให้เห็นถึงการฝักใฝ่
ทางการเมืองในบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดโดยเฉพาะเจาะจง (ภาคทัณฑ์)
- การหาเสียงให้หรือการกล่าวสนับสนุนทางการเมืองแก่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลใด
โดยเฉพาะเจาะจงในการเรียนการสอน หรือในกิจกรรมทางการศึกษาอื่นใดไม่ว่าจะกระทำ
ในสถานที่ราชการหรือไม่ก็ตาม (ภาคทัณฑ์)
- เป็นการกระทำในเรื่องราชการ แต่ไม่ใช่หน้าที่ราชการ โดยตรง ซึ่งผลของการกระทำนั้น
ทำให้เห็นได้ว่าเป็นเรื่องของการเลือกปฏิบัติต่อบุคคล กลุ่มบุคคล หรือพรรคการเมืองพรรคหนึ่ง
พรรคใดโดยเฉพาะเจาะจง (ภาคทัณฑ์)

ตามมาตรา 93 วรรคสอง บัญญัติห้ามข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเข้าไป
เกี่ยวข้องใด ๆ กับการทุจริตการเลือกตั้งที่มีลักษณะเป็นการส่งเสริมการปกครองในระบอบ
ประชาธิปไตย

องค์ประกอบความผิด ตามมาตรา 93 วรรคสอง

1. ดำเนินการหรือเข้าไปเกี่ยวข้องกับการดำเนินการอันมีลักษณะเป็นการทุจริตในการ
เลือกตั้งที่มีลักษณะเป็นการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

2. ดำเนินการใด ๆ ที่เป็นการส่งเสริมหรือสนับสนุนหรือชักจูงให้ผู้อื่นทุจริตในการเลือกตั้ง
ที่มีลักษณะเป็นการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

3. ลักษณะของการกระทำที่ถือเป็นการทุจริตในการเลือกตั้ง คือ

- การซื้อสิทธิ
- การขายเสียง

ความมุ่งหวังประการสำคัญของการเลือกตั้ง คือ ต้องการให้การเลือกตั้งเป็นเครื่องสะท้อน
ความต้องการที่แท้จริงของประชาชนผ่านการเลือกผู้แทนหรือกลุ่มทางการเมือง หรือพรรคการเมือง
ที่มีอุดมการณ์หรือมีนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน แต่ในการเลือกตั้ง
ทั่วไปพบว่า ประชาชนมิได้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งด้วยเจตจำนงที่แท้จริงของตนเอง
เนื่องจากมักถูกชักจูงหรือจูงใจด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การใช้สิทธิพล การซื้อเสียง เป็นต้น ทำให้
การพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไม่มีความก้าวหน้าและขาดความต่อเนื่อง

ตัวอย่างพฤติการณ์ความผิด

- เข้าไปเกี่ยวข้องกับโดยตรงในลักษณะเป็นตัวการ ผู้ใช้ ผู้ชักจูง ผู้วางแผนหรือร่วมวางแผน
ผู้ให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด เพื่อให้มีการซื้อสิทธิ การขายเสียงในการเลือกตั้ง
(ปลดออก/ไล่ออก)

- การรับประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งที่ได้มีการเสนอให้เพื่อตอบแทนการลงคะแนน
ในการเลือกตั้งแก่ผู้สมัครรายใดรายหนึ่ง (ปลดออก/ไล่ออก)

- เป็นผู้ส่งเสริมหรือสนับสนุนให้ผู้อื่นทุจริตในการเลือกตั้ง (ปลดออก/ไล่ออก)

มาตรา 94 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องรักษาชื่อเสียงของตน และรักษา
เกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการของตนมิให้เสื่อมเสีย โดยไม่กระทำการใดๆ อันได้ชื่อว่า
เป็นผู้ประพฤติชั่ว

การกระทำความผิดอาญาจนได้รับโทษจำคุก หรือโทษที่หนักกว่าจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกหรือให้รับโทษที่หนักกว่าจำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ หรือกระทำการอื่นใดอันได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เสพยาเสพติดหรือสนับสนุนให้ผู้อื่นเสพยาเสพติด เล่นการพนันเป็นอาชญา หรือกระทำการล่วงละเมิดทางเพศต่อผู้เรียนหรือนักศึกษา ไม่ว่าจะอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของตนหรือไม่ เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

เป็นบทบัญญัติที่มุ่งควบคุมความประพฤติของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาให้อยู่ในแนวทางที่ดี เรื่องการประพฤติชั่วเป็นการพิจารณาถึงพฤติการณ์การกระทำและความรู้สึกร่วมของสังคม ที่จะต้องพิจารณารายละเอียด ข้อเท็จจริง และพฤติการณ์เป็นเรื่อง ๆ ไปว่ามีผลกระทบต่อเกียรติศักดิ์ของตำแหน่ง ความรู้สึกร่วมของสังคมหรือไม่ โดยไม่จำกัดว่าจะทำในตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือกระทำในฐานะส่วนตัว หากกระทบมากก็เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

คำว่า “ประพฤติชั่ว” หมายถึง การกระทำใด ๆ อันเป็นการเสื่อมเสียต่อชื่อเสียงของตนเอง หรือเสื่อมเสียต่อเกียรติศักดิ์แห่งตำแหน่งหน้าที่ราชการของตนเอง

องค์ประกอบความผิด ตามมาตรา 94 วรรคหนึ่ง

ในการพิจารณาเรื่องการประพฤติชั่ว มีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. เกียรติของข้าราชการ
2. ความรู้สึกร่วมของสังคม
3. เจตนาที่กระทำ

องค์ประกอบทั้ง 3 ประการ สามารถแยกอธิบายได้ ดังนี้

1. เกียรติของข้าราชการ โดยพิจารณาจากตำแหน่งหน้าที่ราชการของผู้กระทำประกอบกับพฤติการณ์ในการกระทำของข้าราชการผู้นั้น โดยพิจารณาว่าการกระทำความผิดดังกล่าวเป็นการกระทำ

ที่ผิดแบบธรรมเนียมของข้าราชการที่ดี อันบุคคลที่อยู่ในฐานะและตำแหน่งเช่นนั้นควรประพฤติปฏิบัติเพียงใดหรือไม่ การพิจารณาว่าการกระทำอย่างใดจะทำให้เสื่อมเสียเกียรติของข้าราชการเพียงใดหรือไม่ นั้น ต้องพิจารณาโดยคำนึงถึงตำแหน่งหน้าที่ที่ผู้นั้นดำรงอยู่ว่าอยู่ในฐานะที่ควรได้รับการยกย่องสรรเสริญ หรือเป็นที่นับถือของประชาชนเพียงใด

2. **ความรู้สึกของสังคม** โดยพิจารณาจากความรู้สึกของประชาชนทั่วไปหรือของทางราชการว่ามีความรังเกียจต่อการกระทำนั้น ๆ หรือไม่ เพียงใด

3. **เจตนาที่กระทำ** โดยพิจารณาว่าผู้กระทำรู้สำนึกในการกระทำและประสงค์ต่อผล หรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้นหรือไม่ หากไม่มีเจตนาที่ไม่เป็นการประพฤติชั่ว ตัวอย่างเช่น ขับรถชนคนโดยประมาท ถูกศาลพิพากษาลงโทษจำคุก 1 ปี ปรับ 5,000 บาท โทษจำคุกให้รอการลงโทษไว้มีกำหนด 2 ปี กรณีเช่นนี้จะถือว่าเป็นการประพฤติชั่วหรือไม่ นั้น คงไม่ได้พิจารณาที่ผลคือ ได้รับโทษสถานใดเพียงประการเดียว แต่ต้องพิจารณาที่เหตุของการกระทำผิดเป็นสำคัญ หากไม่ปรากฏว่าเหตุเกิดจากความมึนเมาในขณะที่ขับรถหรือเกิดจากการฝ่าฝืนกฎจราจร ก็ไม่เป็นการประพฤติชั่วเพราะกระทำไปโดยไม่มีเจตนารุ้ร้ายต่อส่วนตัว ตามแนวคำวินิจฉัยของ ก.ค.²⁴ แต่ถ้าปรากฏข้อเท็จจริงว่าได้กระทำผิดฐานขับรถโดยประมาทเป็นอาชญา อันเป็นการทำให้เสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการ ก็อาจปรับเป็นความผิดฐานประพฤติชั่วได้

ตัวอย่างพฤติการณ์ความผิด

- กระทำความผิดอาญา ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดไม่ถึงจำคุก หรือจำคุกแต่ให้รอลงอาญาในความผิดที่ไม่ถึงกับเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง (ตัดเงินเดือน 5% เป็นเวลา 1 เดือน)
- ทะเลาะวิวาทหรือทำร้ายร่างกายผู้อื่นไม่ถึงบาดเจ็บสาหัส (ตัดเงินเดือน 5% เป็นเวลา 1 เดือน)
- เมาสุราอาละวาด (ตัดเงินเดือน 5% เป็นเวลา 1 เดือน)

²⁴ มติ อ.ก.ค.วิสามัญเกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบข้าราชการครู ซึ่งทำการแทน ก.ค. ในคราวประชุมครั้งที่ 1/2533 เมื่อวันที่ 2 มกราคม 2533

- มีความประพฤติในทำนองชั่วสาว (ภาคทัณฑ์)
- ปลอมเอกสารหรือปลอมลายมือชื่อผู้อื่นทำให้ราชการหรือผู้อื่นเสียหายไม่ถึงกับร้ายแรง (ตัดเงินเดือน 5% เป็นเวลา 1 เดือน)
- การเปิดเผยข้อสอบที่ไม่ได้อยู่ในความรับผิดชอบของตน โดยไม่ได้เรียกหรือรับผลประโยชน์ตอบแทน (ตัดเงินเดือน 5% เป็นเวลา 1 เดือน)

ตามมาตรา 94 วรรคสอง กำหนดความผิดวินัยอย่างร้ายแรงไว้ 2 ฐาน คือ กรณีที่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากระทำความผิดอาญาจนได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก หรือโทษที่หนักกว่าจำคุก (ไม่ใช่ความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือลหุโทษ) ซึ่งเป็นความผิดที่ปรากฏชัดแจ้ง และกรณีกระทำความผิด อันได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้บังคับบัญชาต้องทำการสอบสวนก่อน ความผิดทั้ง 2 ฐานดังกล่าว คือ ฐานกระทำความผิดอาญาจนได้รับโทษจำคุก และฐานประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง ซึ่งเป็นคนละกรณีความผิดหรือคนละฐานความผิด การพิจารณาความผิดและสั่งลงโทษจึงต้องอ้างอิงให้ถูกต้องด้วยว่าลงโทษเพราะถูกจำคุกหรือเพราะประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง

องค์ประกอบความผิด ตามมาตรา 94 วรรคสอง

1. กระทำความผิดอาญาและศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้รับโทษจำคุกหรือโทษที่หนักกว่าจำคุก
2. ไม่ใช่ความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือลหุโทษ หรือ
3. กระทำการอื่นใดอันได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง

“**ได้รับโทษจำคุก**” ตามมาตรานี้หมายถึง ถูกจำคุกจริง ๆ กรณีศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุก แต่ให้รอการลงโทษ ไม่เข้าลักษณะความผิดตามมาตรา 94 วรรคสอง และโทษจำคุกหรือโทษที่หนักกว่าจำคุกต้องเป็นคำพิพากษาถึงที่สุดเท่านั้น

“**โทษที่หนักกว่าจำคุก**” หมายถึง โทษประหารชีวิต

“คำพิพากษาถึงที่สุด” หมายความว่า คำพิพากษาที่ไม่อาจอุทธรณ์หรือฎีกาต่อไปได้อีก หรือไม่ได้อุทธรณ์หรือฎีกาภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด หรือคำพิพากษาศาลฎีกา

กรณีต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในความผิดที่ได้กระทำโดย ประมาทหรือความผิดลหุโทษ ซึ่งความผิดยังไม่ถึงกับต้องถูกลงโทษปลดออกหรือไล่ออก ผู้บังคับบัญชาอาจสั่งให้ออกจากราชการเพื่อรับบำเหน็จบำนาญเหตุทดแทน ตามมาตรา 113 ได้

อนึ่ง ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาถูกจำคุกตามคำสั่งศาลกรณีละเมิดอำนาจศาล ก.ค. เคยชี้ว่าไม่เข้าลักษณะความผิดตามมาตรา 113 ที่ผู้บังคับบัญชาจะต้องลงโทษปลดออกหรือ ไล่ออก เพราะไม่ใช่กรณีกระทำความผิดอาญา²⁵ แต่อาจเป็นการสั่งให้ออกตามมาตรา 113

สำหรับกรณีกระทำการอื่นใดอันได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรงนั้น การกระทำใด จะเป็นการประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง ตามมาตรา 94 วรรคสอง หรือไม่ นั้น กฎหมายไม่ได้บัญญัติ ไว้โดยเฉพาะเจาะจง ดังนั้น การใดที่จะถือว่าเป็นความประพฤติชั่วอย่างร้ายแรงต้องพิจารณา จากความรู้สึกของวิญญูชนโดยทั่วไป หรือความรู้สึกของสังคมว่ารู้สึกรังเกียจต่อการกระทำนั้น ว่าเป็นการประพฤติชั่วอย่างร้ายแรงหรือไม่ ทั้งนี้ โดยพิจารณาจาก

- 1) เกียรติของข้าราชการ (ดูจากตำแหน่งหน้าที่ความรับผิดชอบ)
- 2) ความรู้สึกของสังคม และ
- 3) เจตนาในการกระทำ

กรณีใดจะถือว่าเป็นการประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง จึงต้องพิจารณาข้อเท็จจริงตามพฤติการณ์ แห่งกรณีเป็นเรื่อง ๆ ไป โดยถือความร้ายแรงของแต่ละองค์ประกอบทั้ง 3 ประการดังกล่าว เป็นแนวทางพิจารณา โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษานั้นว่า ได้กระทำการอันทำให้ราชการได้รับความเสียหายกระทบต่อภาพพจน์ชื่อเสียงมากหรือไม่ กรณีของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นวิชาชีพชั้นสูง ได้รับการยกย่องว่าเป็น

²⁵ มติ อ.ก.ค.วิสามัญเกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบข้าราชการครู ซึ่งทำการแทน ก.ค. ในคราวประชุมครั้งที่ 8/2545

ปุชณียบุคคล เป็นพ่อพิมพ์ – แม่พิมพ์ของชาติ มีหน้าที่ถ่ายทอดความรู้อบรมสั่งสอนลูกศิษย์ ให้เป็นคนดี แต่กลับมีพฤติกรรมมีความสัมพันธ์ฉันชู้สาวกับภรรยาหรือสามีของผู้อื่น ย่อมก่อให้เกิดความเสื่อมเสียต่อเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการ และความรู้สึกลึกซึ้งของสังคม เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด ที่ อ. 354/2551)

ตัวอย่างพฤติกรรมความผิด

- ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด กรณีกระทำผิดอาญา (ไล่ออก)
- ประพฤติผิดทางเพศ มีความสัมพันธ์ฉันชู้สาวถึงขั้นร่วมประเวณีกับคู่สมรสของผู้อื่น (ไล่ออก)
- มีความสัมพันธ์ฉันชู้สาวถึงขั้นร่วมประเวณีกับหญิงอื่น หรือคู่สมรสของผู้อื่น ทั้งที่ตนมีคู่สมรสอยู่แล้ว (ไล่ออก)
- บังคับจิตใจผู้อื่นให้มีเพศสัมพันธ์ (ไล่ออก)
- กระทำอนาจารผู้เรียน (ปลดออก)
- ปลอมเอกสารราชการจนเป็นเหตุให้ราชการหรือบุคคลอื่นเสียหายอย่างร้ายแรง (ไล่ออก)
- ปลอมลายมือชื่อผู้อื่นหาประโยชน์ (ไล่ออก)
- ทุจริตการสอบบรรจุ หรือสอบเข้าทำงาน เช่น ไปสอบแทนผู้อื่น (ไล่ออก)
- หลอกหลวงเรียกร้อยเงินหรือทรัพย์สิน โดยอ้างว่าสามารถฝากเข้าทำงานหรือเข้าเรียนต่อ (ไล่ออก)
- ทำร้ายร่างกายผู้เรียนจนบาดเจ็บสาหัส (ปลดออก)
- คี๋มสุราขณะปฏิบัติหน้าที่ (ปลดออก)
- เมาสุราเสียราชการ (ปลดออก)
- เปิดเผยข้อสอบแล้วเรียกร้อยเงิน (ไล่ออก)
- ยักยอกเงินที่มีผู้ฝากไว้ (ปลดออก)

องค์ประกอบความผิด ตามมาตรา 94 วรรคสาม

1. เสพยาเสพติด หรือสนับสนุนให้ผู้อื่นเสพยาเสพติด
2. เล่นการพนัน เป็นการเล่นอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องจนติดเป็นนิสัย
3. กระทำการล่อลวงละเมิดทางเพศต่อผู้เรียนหรือนักศึกษา

“การเสพยาเสพติด” หมายถึง เสพของมีนเมาซึ่งต้องห้ามตามกฎหมาย เช่น เสพเฮโรอีน ฝิ่น กัญชา ยาบ้า เป็นต้น หรือส่งเสริมสนับสนุน รวมถึงชักชวน จำหน่ายให้ผู้อื่นเสพด้วย ซึ่งการกระทำ ดังกล่าวเป็นความผิดในคดีอาญาด้วย

“เล่นการพนัน” หมายถึง เล่นการพนันเอาทรัพย์สินกัน การพนันมีทั้งประเภทที่กฎหมายห้ามขาด และประเภทที่จะเล่นได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากทางราชการ อย่างไรก็ตาม ทัศนคติจะเป็นความผิดตามวรรคสามต่อเมื่อเป็นการเล่นเป็นอาชญา กล่าวคือ เล่นอย่างสม่ำเสมอจนเป็นนิสัยเท่านั้น

คำว่า “ล่อลวงละเมิดทางเพศ”²⁶ หมายถึง พฤติกรรมที่ละเมิดสิทธิของผู้อื่นในเรื่องเพศ ไม่ว่าจะเป็นคำพูด สายตา และการใช้ท่าที รวมไปถึงจนถึงการบังคับให้มีเพศสัมพันธ์ หรือการข่มขืน

อย่างไรก็ดี การพิจารณาพฤติกรรมใด ๆ ว่าเป็นการล่อลวงละเมิดทางเพศหรือไม่ จะต้องดูจากเจตนาของผู้กระทำเป็นสำคัญว่ามีความคิดเจตนาที่เป็นอกุศลจิตทางเพศหรือไม่ เช่น การโอบกอดนักเรียนด้วยความเอ็นดูในเวลา สถานที่ และโอกาสอันควร ย่อมแตกต่างกับการโอบกอดนักเรียนในที่ลับตาผู้คนหรือในลับบาร์ หรือร้านอาหารที่จำหน่ายสุรา หรือในขณะดื่มสุรา เหล่านี้ต้องดูเจตนาของผู้กระทำและพฤติกรรมแวดล้อมประกอบด้วย

การล่อลวงละเมิดทางเพศ เป็นกรณีความผิดที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยมีมุ่งหมายที่จะวางกรอบความประพฤติของผู้มีวิชาชีพครูให้เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง ที่นอกจากจะมีหน้าที่อบรมสั่งสอนศิษย์ให้เป็นคนดีคนเก่งแล้ว ยังจะต้องเป็นผู้ที่พร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีของศิษย์และชุมชนตามความคาดหวังของสังคมด้วย

²⁶ สำนักงานกิจการสตรีและครอบครัว กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ www.womenfamily.go.th2

ตัวอย่างพฤติการณ์ความผิด

- เล่นการพนันในสถานศึกษา หรือหน่วยงานที่ตนสังกัดอยู่ (ไล่ออก)
- เล่นการพนันในเวลาปฏิบัติหน้าที่ราชการ (ไล่ออก)
- เล่นการพนันกับเพื่อนร่วมงานหรือผู้เรียนหรือนักศึกษาในสถานศึกษาเดียวกัน (ไล่ออก)
- เป็นเจ้ามือ หรือร่วมเป็นผู้ดำเนินการจัดให้มีการเล่นการพนัน (ไล่ออก)
- การมีเพศสัมพันธ์ หรือการขอมิเพศสัมพันธ์ หรือการล่วงละเมิดทางเพศถึงขั้นพยายามมีเพศสัมพันธ์กับผู้เรียนหรือนักศึกษาที่อยู่ในสถานศึกษา (ไล่ออก)
- การมีพฤติกรรมทางกายที่เป็นการสัมผัสเนื้อตัว โดยสื่อให้เห็นถึงเจตนาหรือจุดมุ่งหมายที่จะดำเนินไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ (ปลดออก)
- การมีพฤติกรรมทางกายอันหนึ่งอันใดหรือหลายพฤติกรรมประกอบกัน แม้จะไม่มี การสัมผัสเนื้อตัวแต่มีหรือสื่อให้เห็นถึงเจตนาล่วงเกินความเป็นส่วนตัว หรือความรู้สึกส่วนตัว ในทางเพศ และมีผลทำให้ผู้ถูกระทำได้รับความอับอาย ความอึดอัด ความคับข้องใจ (เช่น การมอง ในลักษณะถ้ามอง การมองด้วยเจตนาล่วงเกินทางเพศ การให้คู่มือลามกอนาจาร การสั่งให้นักเรียน แสดงท่าทางที่ไม่เหมาะสมหรือให้แต่งกายที่ไม่เหมาะสมในทางเพศ เป็นต้น : ปลดออก)

ตัวอย่างการกระทำที่ศาลวินิจฉัยว่าเป็น “ผู้ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง” ตามมาตรา 94 วรรคสองและวรรคสาม

- ใช้เอกสารหนังสือรับรองเงินเดือนปลอมไปประกันตัวจำเลยในคดีอาญา จนถูกศาลพิพากษาลงโทษฐานใช้เอกสารปลอมและละเมิดอำนาจศาล (คำพิพากษาศาลปกครองกลางที่ 1608/2547)
- มียาเสพติดให้โทษประเภทที่ 1 (ยาบ้า) ไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย (คำพิพากษาศาลปกครองกลางที่ 1022/2548)
- กระทำอนาจารเด็กนักเรียนหญิงซึ่งเป็นศิษย์ของตน (คำพิพากษาศาลปกครองกลางที่ 1239/2546 และที่ 676/2547)

- ล่องลงนักเรียนหญิงซึ่งเป็นศิษย์ไปข่มขืนกระทำชำเรา (คำพิพากษาศาลปกครองกลางที่ 1006/2547 และที่ 787/2548)
- มีความสัมพันธ์ฉันชู้สาวกับนักศึกษาหญิงซึ่งเป็นศิษย์ในขณะที่ตนเองมีภรรยาโดยชอบด้วยกฎหมายอยู่แล้ว (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.96/2547)
- กระทำอนาจารและข่มขืนกระทำชำเราข้าราชการครูสตรีซึ่งเป็นผู้ได้บังคับบัญชา (คำพิพากษาศาลปกครองกลางที่ 679/2548)

มาตรา 95 ให้ผู้บังคับบัญชามีหน้าที่เสริมสร้างและพัฒนาให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามีวินัย ป้องกันมิให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชากระทำผิดวินัย และดำเนินการทางวินัยแก่ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ซึ่งมีกรณีอันมีมูลที่ควรกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัย

การเสริมสร้างและพัฒนาให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามีวินัย ให้กระทำโดยการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี การฝึกอบรม การสร้างขวัญและกำลังใจ การจูงใจ หรือการอื่นใดในอันที่จะเสริมสร้างและพัฒนาเจตคติ จิตสำนึก และพฤติกรรมของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาให้เป็นไปในทางที่มีวินัย

การป้องกันมิให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชากระทำผิดวินัย ให้กระทำโดยการเอาใจใส่สังเกตการณ์ และขจัดเหตุที่อาจก่อให้เกิดการกระทำผิดวินัย ในเรื่องอันอยู่ในวิสัยที่จะดำเนินการป้องกันตามควรแก่กรณีได้

เมื่อปรากฏกรณีมีมูลที่ควรกล่าวหาว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดกระทำผิดวินัย โดยมีพยานหลักฐานในเบื้องต้นอยู่แล้ว ให้ผู้บังคับบัญชาดำเนินการทางวินัยทันที

เมื่อมีการกล่าวหาโดยปรากฏตัวผู้กล่าวหาหรือกรณีเป็นที่สงสัยว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดกระทำผิดวินัยโดยยังไม่มีพยานหลักฐาน ให้ผู้บังคับบัญชารับดำเนินการสืบสวนหรือพิจารณาในเบื้องต้นว่ากรณีมีมูลที่ควรกล่าวหาว่าผู้นั้นกระทำผิดวินัยหรือไม่ ถ้าเห็นว่ากรณีไม่มีมูลที่ควรกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยจึงจะยุติเรื่องได้ ถ้าเห็นว่ากรณีมีมูลที่ควรกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัย ก็ให้ดำเนินการทางวินัยทันที

การดำเนินการทางวินัยแก่ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาซึ่งมีกรณีอันมีมูลที่ควรกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัย ให้ดำเนินการตามที่บัญญัติไว้ในหมวด 7

ผู้บังคับบัญชาผู้ใดละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรานี้และตามหมวด 7 หรือมีพฤติกรรมปกป้อง ช่วยเหลือเพื่อมิให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาถูกลงโทษทางวินัย หรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวโดยไม่สุจริต ให้ถือว่าผู้นั้นกระทำผิดวินัย

มาตรานี้กำหนดหน้าที่ของผู้บังคับบัญชา ดังนี้

1. เสริมสร้างและพัฒนาให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามีวินัย
2. ป้องกันมิให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชากระทำผิดวินัย
3. ดำเนินการทางวินัยแก่ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาที่กระทำผิดวินัย

ทั้งนี้ ถ้าผู้บังคับบัญชาผู้ใดไม่ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว หรือปฏิบัติโดยไม่สุจริต ผู้บังคับบัญชาผู้นั้นจะมีความผิดทางวินัย

วิธีเสริมสร้างและพัฒนา ให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามีวินัยนั้น กฎหมายได้บัญญัติแนวทางการดำเนินการไว้ ดังนี้

- 1) ผู้บังคับบัญชาต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาในการรักษาวินัย
- 2) ฝึกรอบรมผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาให้มีวินัย
- 3) สร้างขวัญและกำลังใจให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามีวินัย
- 4) จูงใจให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามีวินัย
- 5) ดำเนินการอย่างอื่นใดที่จะเสริมสร้างและพัฒนา ทศนคติ จิตสำนึก และพฤติกรรมของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาให้เป็นไปในทางที่มีวินัย

วิธีป้องกันมิให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชากระทำผิดวินัยนั้น กฎหมายได้บัญญัติแนวทางการดำเนินการไว้ ดังนี้

- 1) เอาใจใส่สังเกตการณ์ว่าจะมีเหตุอันอาจก่อให้เกิดการกระทำผิดวินัยอย่างใดขึ้นบ้างหรือไม่

2) ขจัดเหตุที่อาจก่อให้เกิดการกระทำผิดวินัย

วิธีดำเนินการทางวินัย กฎหมายได้บัญญัติแนวทางปฏิบัติก่อนดำเนินการทางวินัยไว้ ดังนี้

1) ถ้ามีมูลว่าผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาผู้ใดกระทำผิดวินัย โดยมีพยานหลักฐานในเบื้องต้นอยู่แล้ว ก็ให้ดำเนินการทางวินัยทันที

2) ถ้ามีผู้กล่าวหา (ต้องปรากฏตัวผู้กล่าวหา ไม่ใช่บัตรสนเท่ห์) หรือผู้บังคับบัญชาสงสัยว่าผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาผู้ใดกระทำผิดวินัย โดยยังไม่มีพยานหลักฐาน ผู้บังคับบัญชาต้องสืบสวนหรือพิจารณาว่ากรณีมีมูลที่ควรกล่าวหาหรือไม่ ถ้าไม่มีมูลก็ยุติเรื่องได้ ถ้ามีมูลก็ให้ดำเนินการทางวินัยทันที

สำหรับการดำเนินการมีข้อพึงสังเกตว่าผู้บังคับบัญชาจะเก็บเรื่องที่มีผู้กล่าวหาผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาของตนไว้โดยไม่ดำเนินการอย่างไรก็ได้ไม่ จะต้องสืบสวนหรือพิจารณาว่ากรณีมีมูลที่ควรกล่าวหาหรือไม่ ถ้าสืบสวนหรือพิจารณาแล้วเห็นว่ากรณีไม่มีมูลจึงจะยุติเรื่องได้ อย่างไรก็ตามก็ตีกรณีที่มีผู้กล่าวหาซึ่งผู้บังคับบัญชาจะต้องสืบสวนหรือพิจารณาดังกล่าวนั้น หมายถึงการกล่าวหาโดยปรากฏตัวผู้กล่าวหาเท่านั้น ถ้าเป็นบัตรสนเท่ห์ก็ไม่จำเป็นต้องดำเนินการดังกล่าว

มีข้อพึงสังเกตอีกประการหนึ่งว่า เจตนารมณ์ของกฎหมายไม่ต้องการให้ผู้บังคับบัญชาดำเนินการทางวินัยแก่ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาทั้งที่ยังไม่แน่ชัดว่าเป็นกรณีมีมูล จึงต้องให้ผู้บังคับบัญชาสืบสวนหรือพิจารณาเสียก่อนว่ากรณีมีมูลหรือไม่ เมื่อเห็นว่ากรณีมีมูล จึงจะดำเนินการทางวินัยได้ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้ข้าราชการเสียชื่อเสียงหรือเสียสิทธิประโยชน์ไปโดยไม่สมควร

“กรณีมีมูล” หมายความว่า มีที่มาหรือมีต้นเหตุอันเป็นที่มาของเรื่องนั้น ๆ

องค์ประกอบความผิด ตามมาตรา 95

1. เป็นผู้บังคับบัญชา
2. ไม่ดำเนินการทางวินัยทันทีเมื่อมีพยานหลักฐานเบื้องต้นอันมีมูลว่าผู้อยู่ใต้บังคับบัญชากระทำผิดวินัย

3. ปกป้องช่วยเหลือผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา

4. ดำเนินการโดยไม่สุจริต

ตัวอย่างพฤติการณ์ความผิด

- เจตนาหรือละเลยไม่นำพาริเริ่มดำเนินทางวินัยเมื่อมีการกล่าวหาหรือร้องเรียนว่ามีการกระทำผิดวินัย โดยมีพยานหลักฐานในเบื้องต้นแล้ว (ภาคทัณฑ์)

- กรณีที่เป็นการกล่าวหาโดยหน่วยงานของรัฐ เช่น สตง., ปปช. ซึ่งได้มีการตรวจสอบสืบสวน หรือสอบสวนมาก่อนแล้ว ผู้บังคับบัญชาไม่ได้ดำเนินการทางวินัยทันที (ภาคทัณฑ์)

- เมื่อมีผู้กล่าวหาหรือสงสัยว่าผู้ใดกระทำผิดวินัยแต่ยังไม่พยานหลักฐาน ผู้บังคับบัญชาต้องสืบสวนหรือพิจารณาในเบื้องต้นว่าเป็นกรณีมีมูลที่ควรกล่าวหาว่าผู้นั้นกระทำผิดวินัยหรือไม่ (ภาคทัณฑ์)

- ไม่สั่งยุติเรื่องเมื่อพบว่าเป็นกรณีไม่มีมูล (ภาคทัณฑ์)

- พบว่าเป็นกรณีมีมูล แต่ผู้บังคับบัญชาไม่ดำเนินการต่อไป (ตัดเงินเดือน 5% เป็นเวลา 1 เดือน)

- กลับแก้งผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาในการกล่าวหาหรือดำเนินการทางวินัย (ตัดเงินเดือน 5% เป็นเวลา 1 เดือน)

มาตรา 96 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดฝ่าฝืนข้อห้ามหรือไม่ปฏิบัติตามข้อปฏิบัติทางวินัยตามที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้ ผู้นั้นเป็นผู้กระทำผิดวินัยจะต้องได้รับโทษทางวินัย เว้นแต่มีเหตุอันควรงดโทษตามที่บัญญัติไว้ในหมวด 7

โทษทางวินัยมี 5 สถาน คือ

(1) ภาคทัณฑ์

(2) ตัดเงินเดือน

(3) ลดขั้นเงินเดือน

(4) ปลดออก

(5) ไล่ออก

ผู้ใดถูกลงโทษปลดออกให้ผู้นั้นมีสิทธิได้รับบำเหน็จบำนาญเสมือนว่าเป็นผู้ลาออกจากราชการ

มาตรานี้กำหนดโทษทางวินัยไว้ 5 สถานโทษ โทษภาคทัณฑ์ ตัดเงินเดือน ลดขั้นเงินเดือน เป็นโทษวินัยไม่ร้ายแรง โทษปลดออก ไล่ออก เป็นโทษวินัยอย่างร้ายแรง และโทษปลดออก มีสิทธิได้รับบำเหน็จบำนาญ

โทษ 5 สถานดังกล่าวข้างต้น อาจแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. โทษสำหรับการกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง ได้แก่ ไล่ออก ปลดออก ซึ่งหากมีเหตุอันควรลดหย่อนจะนำมาประกอบการพิจารณาลดโทษก็ได้ แต่ห้ามมิให้ลดโทษต่ำกว่าปลดออก (มาตรา 99)

2. โทษสำหรับความผิดวินัยที่ไม่ถึงขั้นร้ายแรง ได้แก่ ลดขั้นเงินเดือน หรือตัดเงินเดือน ซึ่งหากมีเหตุอันควรลดหย่อนจะนำมาประกอบการพิจารณาลดโทษจากลดขั้นเงินเดือนเป็นตัดเงินเดือน หรือจากโทษตัดเงินเดือนเป็นภาคทัณฑ์ก็ได้

3. โทษสำหรับความผิดวินัยเพียงเล็กน้อย ได้แก่ ภาคทัณฑ์ และหากเป็นความผิดวินัยครั้งแรกจะงดโทษให้โดยว่ากล่าวตักเตือน หรือให้ทำทัณฑ์บนเป็นหนังสือไว้ก็ได้

การลงโทษผู้กระทำผิดวินัยในแต่ละระดับนั้น ผู้มีหน้าที่พิจารณาเสนอความเห็นจะต้องใช้ดุลพินิจในการพิจารณาหรือการสั่งลงโทษให้เหมาะสมกับความผิดตามที่กฎหมายกำหนด และนอกจากนี้จะต้องนำหลักมโนธรรม หลักความเป็นธรรม และนโยบายของทางราชการ มาประกอบการพิจารณาด้วย

อนึ่ง โทษลดขั้นเงินเดือนอาจไม่มีผลใช้บังคับกับตำแหน่งบุคลากรทางการศึกษา ตามมาตรา 38 ค. (2) ซึ่งนำระบบการเลื่อนเงินเดือนตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน มาใช้บังคับโดยอนุโลม และปัจจุบันไม่มีโทษให้ออก การให้ออกเพื่อรับบำเหน็จบำนาญเหตุทดแทน ไม่ใช่การลงโทษ อย่างไรก็ดี ถ้าผู้ถูกสั่งให้ออกเห็นว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม ก็มีสิทธิร้องทุกข์ ต่อ ก.ค.ศ. ได้

มาตรา 97 การลงโทษข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้ทำเป็นคำสั่ง วิธีการออกคำสั่งเกี่ยวกับการลงโทษให้เป็นไปตามระเบียบของ ก.ค.ศ. ผู้สั่งลงโทษต้องสั่งลงโทษให้เหมาะสมกับความผิด และมีให้เป็นไปโดยพยานาต โดยอคติ หรือโดยโทสะจริต หรือลงโทษผู้ที่ไม่มีความผิด ในคำสั่งลงโทษให้แสดงว่าผู้ถูกลงโทษกระทำผิดวินัยในกรณีใด ตามมาตราใด และมีเหตุผลอย่างไรในการกำหนดสถานโทษเช่นนั้น

มาตรานี้กำหนดวิธีการสั่งลงโทษโดยต้องทำเป็นหนังสือและมีรายละเอียดของคำสั่ง ดังนี้

1. ทำเป็นคำสั่ง
2. วิธีการออกคำสั่งเป็นไปตามระเบียบ ก.ค.ศ.²⁷
3. ต้องสั่งลงโทษให้เหมาะสมกับความผิด
4. ต้องไม่เป็นการลงโทษโดยพยานาต อคติ หรือโดยโทสะจริต หรือลงโทษผู้ที่ไม่มีความผิด
5. คำสั่งลงโทษให้ระบุกรณีกระทำผิดมาตราที่ปรับบทความผิด
6. เหตุผลในการกำหนดสถานโทษ

²⁷ ระเบียบ ก.ค.ศ. ว่าด้วยวิธีการออกคำสั่งเกี่ยวกับการลงโทษทางวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2548